

7md

2014 m. gruodžio 19 d., penktadienis

Nr. 45 (1106) Kaina 2,80 Lt / 0,81 Eur

Dailė | Muzika | Teatras | Šokis | Kinas

Džiaugsmingų Šventų Kalėdų!

2

Kas įsiminė 2014 metais

7

Choro „Jauna muzika“ 25-mečio koncertas

8

Kas vyksta „Postidėjų“ plote?

12

Pokalbis su Jimu Jarmuschu

13

Naujas „Kinas“

Agnė Narušytė

Visiems rašantiems pažįstama va dinamoji balto lapo baimė. Patebėjau, kad ji jaučiama tik A4 formatui. Nes kai reikia kas savaitę užpildyti du dvigubai didesnius laikraščio lapus, baimė nebeima. Tada tavo viduje įtempiama spyruoklė, kuri tolygiai atsileisdama suka smegenis ir rankas taip, kad penktadienį atsirastų laikraštis. Sekmadienio vakare tave vėl prisuka. Kaip jau supratote, tapau laikrodžiu. O laikrodžiai nieko nebijo. Jie tiesiog eina. Tiksėdami teksta.

Bet vis tiek jie vėluoja. Su kuo besusitikiau paskutinį metų mėnesį, pokalbis visada būna tas pats kaip šis su Ernestu Parulskiu:

- Kaip sekasi?
- Nicko nespėju. O tau?
- Oi, neklauk! Tas pats. Nuolat esu skolinges trisdešimt tūkstančių ženklių.
- Dar nieko. Aš – penkiasdešimt.
- Šauktuką padeda kūno kalba: išpuostos akys, įtempti nugaras raumenys, išelektrinė plaukai... Ir einam toliau – dar tiek daug reikia padaryti prieš Kalėdas.

Iš savo darbų susirinkę į Kęstučio Grigaliūno knygos pristatymai sutikrinome laikrodžius: maniškis nustatytas taip, kad skubėtų septynias minutes; Laimos Kreivytės – kad skubėtų penkiolika; Ramūno Trimako – kad skubėtų visą valandą. Dvių kitų dalyvių laikrodžiai rodė tikslų Lietuvos laiką. Ju savininkų laikysena man nesuprantama.

Nors manoma, kad žmogiškos vertybės yra amžinos, laikas pradėtas vertinti neparašytais ženklais nesenai. Tai supratau perskaičiusi astrofiziko Adamo Franko knygą „Apie laiką“ (2011). Jis pasekė, kaip per visą žmonijos istoriją keitėsi žinios apie kosmosą, laiko matavimas ir jo atspindys kultūroje. Pirmynkstei žiniuonei pakakdavo kaule irėžti brūkšnį vėl patekėjus pilnaciui, o pramonės revoliucijos laiku darbininkas kas minute žvilgčiojo į fabriko laikrodį laukdamas skambučio. Bet suvienodinti laikrodžius visame pasaulyje praradė tik tada, kai atsirado traukiniai. Iki tol kiekvienas miestas turėjo savo laiką, į kurį parasiūliai patekdavai po ilgos kelionės. Kito miesto laiko keleivis neatsiveždavo – ilgai sėdint karietoje

ir žiūrint pro langą į lėtai slenkančią lauką ir miškų juostą, laikas subėgdavo vidun, tarsi atsvérus kažkokiai angai į anapus. Sąmonė likdavo tuščia. Jeigu keleivis žiemos naktį, tarkim, atvykės iš Vilniaus, pažvelgs į laikrodį Kauno Rotušės aikštėje, naujojo laiko jo sąmonė bus prileista kaip kokia vonia.

Tačiau traukinys atveždavo keleivi per greitai – Vilniaus laikas dar nespėdavo ištekėti, o jau stotyje jis maišydavosi su Kauno laiku. Tokia laikomaiša kenkė sveikatai, nes negalėdavai numatyti, kada atsidursi pas darbdavį, bankininką ar draugą. Traukinyje iki galio nedingęs laikas šokteldavo pirmyn ar atgal ir tai buvo nevaldoma. Keleivis kaskart rizikuodavo prarasti pusiausvyrą ir lemiamu momentu susimauti. Šokcijantasis laikas ēmė gąsdinti, tad paulius valstybės suderino laikrodžius: dabar yra 23:22, tik pridėk ar atimk po valandą kiekvienojo laiko juoste. Taigi, Ramūnas gyvena kitoje laiko juosteje. Mudvi su Laima – dar šioje, bet esame šiek tiek labiau į rythus, arčiau Baltarusijos sienos.

NUKELTA | 8 PSL.

Dainius Liškevičius, „Labyrinthus“, iš segmento „Laikas“. 2014 m.

A. NARUŠYTĖS NUOTR.

Laikraštis

Prieš Kalėdas 2014-aisiais

Kas įsiminė 2014 metais

Teatras

2014-ieji paskelbti Teatrų metais, tad itin smalsu buvo išgirsti, ką jieems besibaigiant ryškiausiai prisimena, kuo džiaugiasi, ką pastebi teatrologai ir teatro kritikai.

Alma Braškytė:

„The Fountainhead“ (pagal Ayn Rand romaną), rež. Ivo van Hove (Toneelgroep Amsterdam) „Sirenos 2014“;

Antono Čechovo „Žuvėdra“, rež. Oskaras Koršunovas (OKT/Vilniaus miesto teatras);

Franz Xavier Kroetz „Koncert Žyczeń“ („Request Concert“ / „Pagedavimų koncertas“), rež. Yana Ross (Teatr Łaznia Nowa, TR Warszawa, Festiwal Boska Komedia).

Vlada Kalpokaitė:

Labiau emociniai nei faktiniai metų prisiminimai ne chronologine, o subjektyvaus atėjimo į galvą tvarka.

Pačių jauniausių režisierų – Gintaro Varno studentų Kamilės Gudmonaitės ir Povilo Makauskų spektakliai („Sapnas“ Kamilės ir „Yolo“ Povilo); jų dabartis ir ateitis – atsakinė, gili ir absolūčiai chuliganiška.

„Sirenos '14“ enciklopedinio teatrologo Patrice'o Pavis paunksmėje.

„Remote Vilnius“: maudžiantys raumenys ir teisė „išvaikščioti“ sau spektaklį tokį, koks išsvaikšt.

3. „Naujojo cirko savaitgalis '14“: palapinių miestelių Lukiskių aikštėje, į jaunuju cirkų artistų pasiromdymą įstertęs šuo; po vasaros švarią samonę sukrėtęs prancūzų „Les Choses de Rien“ duetas „Mouvinis“.

Žurnalas „Lietuvos scena“. Nors jo niekas niekada neranda, bet verta paieškoti, patikėkite! Linkiu Lietuvos teatro sajungai 2015 metais tikėti juo labiau.

Šiemet tikrai patiko visi „Auksinių scenos kryžių“ laureatai. Apdovanojimai yra tik apdovanojimai, ceremonijos ir ministerijos – tiek to, bet štai geras cecho jausmas aplanko retai.

Džiugu, kad teatrologai tampa bendrakūrėjais ir bendrininkais: Goda Dapšytė, Sigita Ivaškaitė, Andriau Jevsejevai, Monika Jašinskaitė – tai drąsu!

Aušra Kaminskaite:

2014 metais tiesiogine žodžio prasme labiausiai įsiminė „Sirenose“ rodytas spektaklis „The Fountainhead“. Nors spektaklis atrodė šaltas ir neįdomus, nes aktorių (ne)vaidyba dažnai kėlė nuobodulį dėl, regis, absolutaus abejingumo (labai tiksliai pasirinktas „Sirenu“ šūkis – „Nusibodo vaidybą? Ateik į teatrą!“), o daugiau dėmesio teko vaizdiniamas nei atmosferai, visiškai netikėtai jis paliko ilgaikį išpūdį. Stebint visus teatro skandalus, politinius įvykius, girdint eilinių žmonių gyvenimo istorijas ne kartą teko pagalvoti, kad viskas iš tiesų klostosi taip, kaip pavaiduota Ivo van Hove spektaklyje – žmonės vieni kitus išnaudoja siekdami savo tikslų, vidutinės šaukia garsiausiai, o technologijos

daug kam jau seniai atrodo įdomesnės nei gyvi žmonės.

Vienu svarbiausiu atradimų įvardinčiu „Kablio“ erdvės pritaikymą teatro spektakliams bei įvairioms akcijoms ar, kaip tai vadina patys kūrėjai, „performansams“. Nors eiliniai dramos spektakliai, parodyti „Kablio“ patalpose, neatrodė jų veikiams, džiugu, kad turime dar vieną teatrui atvirą erdvę. Drauge išpūdį paliko po PIN dienos ilgėliau „Kablyje“ apsistojęs sindikatas „Bad Rabbits“, kurio „ŠTC (Šiuolaikinis tolerancijos centras)“, nors kartais kick per kategoriskas, bent iš dalies leido pamatyti visuomenėje egzistuojančius stereotipus ir šiek tiek pažinti save – pripažįstant publiką lygiaverė dalyve jiems tai pavyko gerokai labiau nei daugeliui dramos spektaklių.

Labai maloniai nustebino palyginti gausios Lietuvos šiuolaikinio šokio spektaklių gastrolės užsienyje – pirmiausia tai įrodė, kad turime ką parodyti užsienio rinkai ir kad Kultūros taryba aktyviau remia šią meno šaką, o šokis vis smarkiau įsitvirtina Lietuvos kultūros kontekste. Šia prasme pračiusius metus gal net labiau norėtųsi vadinti šokio, o ne teatro metais.

Rūta Oginskaitė:

„Menų spaustuvės“ sausio mėnesį rengiamas festivalis „Kitoks teatras vaikams“ ir jo įvairios trupės, ypač – „The Amazing Magic Theatre“ spektaklis „Pašalietis“, jo artistas Janne Raudaskoski iš Suomijos.

Gruodį – Lietuvos „Asitežo“ rengiamas festivalis Kaune „Jéga! / Coli!“, vienintelė tame praleista diena su trimis spektakliais, ypač – estų klounai Haide Männämäe ir Toomo Trossu „Pyp ir Tüt vakarieniau“.

Iš lietuvių, vaidinančių vaikams – „Stalo teatras“ su spektakliu „Tarmių stolas“.

Kristina Steiblytė:

Simonas Biekšaitės, Kjersti Aas Stenby (Norvegija) ir Marii Sirgmetis (Estija) „Pink Cloud Effect“, taip pat Biekšaitės su Sirgmetis „Feast Fashion“. Spektakliai aktualūs, kalbėdamas apie šiuolaikinį pasaulį merginos nemoralizuoją, o tiesiog priima primestas žaidimo taisykles, formas ir jomis manipuliuoja.

Susitikimai su „Bad Rabbits“ „Kablyje“. Apie juos galima kalbėti ir labai kritiškai, tačiau jaunų žmonių entuziazmas ir noras kurti aktualų teatrą apie realų gyvenimą, apie tai, kas skaudina juos pačius bei kitus jaunus žmones, atperka nemenka dalį netikslumą.

Festivalis „Jauno teatro dienos“ Klaipėdoje. Jis buvo idomus ne tiek spektaklių kokybe ar festivalio konцепcija, kiek tuo, kad jauni klaipėdiečiai pasirodė gebantys burtis, karstu dirbtu ir eksperimentuotu teatre.

Naujos lietuvių dramaturgijos patstatymu ir spektaklių, kurių tekstai gimsta kūrybinio proceso metu, gausėjimas. Taip pat smagu stebeti, kaip pagaliau Lietuvos teatro prak-

„Remote Vilnius“

D. MATVEJEVO NUOTR.

poveikį šiemet padarė ne teatras, o knyga „Vaidžių archyvas“/sašiuvinės Nr. 1 – baigiamoji su 1940–1941 metų sovietine okupacija susijusio projekto „Mirties dinoraščiai“ dalis. Ši knyga – tai Kęstučio Grigaliūno parodų ciklo tasa. Agnės Narušytės ir Grigaliūno tekstai žiauriausiai Lietuvos istorijos tarpsnį restauruoja taip atsakingai, kad skaitytojas tampa sukrečiančio būtojo laiko žiurov.

Kinas

Kas įsiminė 2014-aisiais. Išvardinkite maždaug 5 filmus, palikusius didžiausią išpūdį, sujaudinusius ar privertusius susimąstyti.

Gediminas Kukta:

1. „Zils Marijos debesys“ (rež. Olivier Assayas). Už daugiausiuosnį pasakojimą. Už nepiršimą baigtinės išvados, atsakymo, tiesos. Už pasitikėjimą žiūrovo interpretaciniuose gebėjimais. Už mąstymą žadinančias ižvalgas apie kūrybą, jos santykį su tikrove, kūrėju, publika. Už epizodą, kai Juliette Binoche vaidina aktorė Marija stebi Alpių slėniu vingiuojančią „rūko gyvatę“.

2. „Policininko žmona“ (rež. Philip Grönning). Už nenervinantią snobizmą kine. Už automobilio lempų apšviestus žvėrelius kelyje.

3. „Kerai nuo tamsos“ („A Spell to Ward off the Darkness“, rež. Ben Rivers, Ben Russell, Prancūzija, Estija). Už drąsą ir laisvę nesitaikysti su naratyvo normomis. Už tyla, triukšmą ir vėl tylą. Už tamsą. Už pirmajį ir paskutinįjį kadrą.

4. „Dingus“ (rež. David Fincher). Retas šiuolaikinis režisierius taip neskuba. Retas kuris istorija (sic!) pasakoja taip preciziškai. Retas kuris tiek démesio skiria detalėms ir jose nepasimeta. Fincheris visada buvo vienu žingsniu pirmiau kitų. Tai didžiųjų bruožas. Galima tik išsivaizduoti, kuo šis scenarijus būtų pavirtęs kito režisieriaus rankose. Už kameros, montažo, muzikos ir vaidybos jėgą.

5. „Domino efektas“ (rež. Elwira Niewiera, Piotr Rosołowski). Dokumentinė galima žiūrėti kaip romantinę dramą. Už šilumą ir meilę herojams ir jų paprastiems gyvenimams. Už atvirumą, bet ne atviravimą.

6. „Force majeure“ (rež. Ruben Östlund). Už juoką ir rimtį tuo pačiu metu. Už konceptualumą pačia geriausia formą.

Santa Lingevičiūtė:

Rinkausi iš filmų, kurie buvo rodyti ir šiai metais festivaliuose, ir repertuarė Lietuvoje.

1. „Nimfomanė. I ir II dalys“ (rež. Lars Von Trier)

Sekas nėra emocinė filmo ašis, kaip daug kas šūkavo. Veiksmė nėra metafizikos, paslapties ar jaudilio. Pats sekas filme monotoniškas kaip bulvių raveljimas. Prismė jis īgauna tik tuomet, kai pasiduoda Džo ir Seligmano interpretacijoms.

2. „Leviatanas“ („Leviathan“, rež. Andrejus Zviagincevas)

Nes pirmi darbeliai atliekami po V. Putino portretu.

Filmo realybėje Dievas neegzistuoja, tik popas.

Kai viskas atrodo beviltiškai traigška, Zviagincevas pasiūlo pažiūrėti komiškai.

3. „Pazolinis“ („Pasolini“, rež. Abel Ferrara)

Nes garsujų režisierių vaidina Williamas Dafoe.

Pieras Paolo Pasolini yra pasakės, kad dekadansas ir prieplanda – iš prigimties poetiški dalykai. Toks yra ir Ferraros filmas.

4. „Dingus“

Pagal Fincherį santukoje nė vienas nėra laimingas, veikia abi pusės lieka kvailių vietoje. Merginos užprogramuotos patirti nusivylimą, vyrai užprogramuoti moteris nuvilti. Vaikinai auklėjami kaip globėjai, sergėtojai, tačiau kaip jiems jaustis, jei turi saugoti kažką, kas turi tokias pat teises ir iš tavęs laukia tokio pat pasiaukojimo? Kaip gali sergēti tą, kas už tave visa galva pranašesnis?

5. „Groja Liuvinas Deivis“ (rež. Ethan ir Joel Coen)

Nes filme apmąstomi skčmingos ir nesėkminges karjeros variantai, tačiau neaišku, kada vienas virsta kitu. Tad Coenai palieka klausimą atvirą.

Dėl to, kad Liuviną slegia depresija, ir dėl vidutinybę, kurios dažnai klesti visur.

Jau nebe tas amžius, kad tik kažkas vienas paliktu didelį išpūdį, veikiai jū sudaro keli pamatyti, perskaičiati ar išgirsti dalykelių. Šiemet tokiai tapo NDG vykusi Kęstučio Zapkaus paroda, skaitytos knygos: Rebeccos Solnit „Men Explain Things to Me“, Ewos Mazierskos „European Cinema and Intertextuality: History, Memory and Politics“, J. M. Coetze „Lėtas žmogus“.

Agnė Mackevičiūtė:

Visą vasarą Krokuvoje buvo eksponuojama nuo 2004 m. po pasaulį keliaujanti Stanley Kubricko kūrybai skirta paroda. Šalia prisiminimus apie matytus filmus žadinančių kostiumų, eskizų ir filmavimo procesų dokumentuojančią kadrų buvo ir režisieriaus laiškai, lankytogiems vartyti pateiktos kai kurių scenarijų kopijos, kuriose, rodési, nebuvu nė vieno nereikalingo žodžio. O tie, kurie buvo, jungėsi tarpusavyje tokiai neįprasta, masty-

mą stimuliuojančiais būdais, kad norėjosi muziejuje apsigyventi. Daabar jie Toronte. Laukiu, kada parvažiuos į Europą (kubrick.deutsches-filmmuseum.de)

Ypatingai, lyg Kubricko tekstuose žodžiai, Tsai Ming Liango filme „Kelionė į Vakarus“ („Xi you“) jungiasi žmonės – judriomis Marselio gatvėmis lėtai eina budistas vienuolis. Miniai netrukdo vienuolis, jam netrukdo minia, jie išryskina vieną kitų ypatybes, grožį, tarsi kickvienas savo buvimu tvirtina kito teisę būti. Pozityvi Tsai Ming Liango „Kelionė į Vakarus“ suteikė vilties.

Tačiau susvetimėjimo baimė nedingo. Ją sustiprino vengrės Eszter Hajdu dokumentinis filmas „Teismas Vengrijoje“ („Judgement in Hungary“), kuriame režisierė taip išpudingai užfiksavo 2,5 metus trukantį teismo procesą ir atskleidė už rasistinius nusikaltimus (6 romų nužydymą) teisių vengrų nacionalistų, aukų artimųjų ir teisėjų portretus, kad filmą norisi lyginti su romanu.

Pasižiūrėjusi Beno Riverso filmą „Kerai nuo tamso“, kurio vengiau (mat ypač nepatiko kitas matytas kūrėjo darbas), susižavėjau šiuo eksperimentiniu, metalo koncertu pasibaigiančiu filmu, režisierius žodžiai tariant, vaizduojančiu žmones, dar netapusius tokiais cinkiniais, kad jie nustotų ieškoti kitokiu buvimo pašaulje būdų, net jei iki galo nickas nepavyksta.

Branginu žmonių tarpusavio sandyklių akimirkas, tikiu, kad jas fiksuoti reikia, kad jų matymas padeda etiti. Eiti į priekį, į santykį. Tikriausiai todėl daugiausia kartu šiemet žiūrėjau ir tokiu būdu įsiminu iš jų sumegztą Alexandero Payne'o kelio filmą, komediją apie šeimą „Nebraska“.

Ramūnas Pronkus:

Davidas Fincheris, reaguodamas į aršius kritikų, žiniasklaidos ir šiaip piliečių pasiskyrimus apie jo filmą „Kovos klubas“, yra pasakęs: „Kodel žmonės taip nervinasi, bando kažką uždrausti, juk tai tik filmas“ (citata netikslė). Jis turėjo omeny ne konkretų filmą, o tai, kad kiekvienas filmas, šiaip ar taip, yra tik filmas. Iš tiesų nieko neatsitinka, kai praleidi „svarby“ filmą, kai metų festivalių nugalėtojams taip ir neatsiranda laiko ar jėgų.

Tada net į žodžių „pats geriausias metų filmas“ ar „ta apdovanojimą turėjo laimėti tas, o ne tas filmas“ autorius žiūri įtarai. Kam taip karščiuotis? „Kaip jam gali patikti tas filmas, juk visiška nesąmonė“, – galvoja žmonės ir pyksta, o kartais tą pyktį ir parodo.

Taip dažniausiai reaguojama, kai žodži „geras“ pamini tame pačiamė sakinyje kaip ir „Tomas“ ar „Cruise'sas“. Jis vaidina filme „Ties riba į rytoj“ („The Edge of Tomorrow“). Fantastinė juosta primena geras, įtampas ir netikėtų posūkių pilnas krepšinio rungtynes, kuriose laiminti komanda dažnai keičiasi, tačiau yra ir triuškinimo bei atsitiesimo elementų.

Geriausia dalis ta, kad šio filmo režisierius Dougas Limanas, prie-

šingai nei, pavyzdžiu, Christopheris Nolanas ir jo „Tarp žvaigždžių“, nebando nieko pasakyti. „Ties riba į rytoj“ tikslas – dvi valandas žaisti su žiūrovu tarsi su sočia pele. Ir apgavystė visuomet pavyksta. Režisierius pasitiki žiūrovu ir tuo pasinaudodamas ji kaskart įtraukia į naują apgaulės ratą. Šalia to, filme tikrai išpudingai šaudoma, o Cruise'as, akivaizdu, sutvertas šiam vaidmeniui taip pat labai, kaip ir seksualo „Magnolioje“.

Kaip ir Benas Affleckas filmui „Dingus“ Fincheris pasirinko būtent ši aktorių dėl jo dviprasmiškos šypsenos. Ir išties, ji filme svarbi. Benas beveik visą filmą daro kuo mažiau judesti, matome indiferentišką, sutrikuši, nieko nesuprantanti veidą. Tas veidas kartkartėmis išduoda, kad žmogus susimovė (nušypsypo ne vietoj), supyko ir susiaudino. Lyg nuobodi drobė, kuri po pirmu sluoksniniu slepia viską – nuo mūšių scenų iki religinių regėjimų. Toks ir filmas.

Atsipalaidavimo akimirką tai tiesiog įtraukiantis trileris, tačiau jame pernelyg daug ironijos ir komentaru, kad įkalintume „Dingusią“ konkretiame žanre. Fincheris su žiūrovu žaidžia subtiliai ir vos pastebimai. Pelė netežino, kad su ja žaidžiama.

Kinematografinio žaidimo genijus Larsas von Trieras naujausiai filmu „Nimfomanė“ taip pat žaidžia. Sąvokomis, archetipais, terminais, įsitikinimais, kinu, istorija, faktais, teorijomis. Tai ypač šaltas, tiesiog žiauriai vėsus filmas. Vietomis atrodo net banalus, tačiau būtent tas ledinis atskirų scenų kontekstas panaudoti išvirkščiąjā klēšė pusę.

„Dogiliu“ aiškiai parodės, kad visas kinas jam yra žaidimas, tarsi sakydamas „kam čia apsimetinėti, kad viskas vyksta iš tikrujų“, šią logiką, tik ne taip ryškiai, von Trieras perkélé į „Nimfomanę“. Dirbtinamą jis sukergia su emocijomis bei jausmais, taip suderindamas tas spalvas, kurios kitiems režisieriams nedera.

„Nimfomanė“ ne tokia paveiki kaip „Šokėja tamsoje“, ji neišleika atmintyje kaip vientes prisiminimas ar emocinė potyris. Ji kaip peiliis, kuris guli kur nors pamirštą, neikiene neliečiamas, bet vis tiek pavojingas.

Nuijorke iš tiesų iš po žemėj kyla dūmai. Ir kaskart, kai matai juos kylant, prisimeni „Taksistą“. 1976-ųjų Martino Scorsese's filmą šiemet priiminė „Skalvija“. Žiūri ir net nežinai, ar egzistuoja tokis dalykas kaip katės ir pelės žaidimas. Poezija ir dar vienas irodymas, kad iš tiesų geruo filmo gali ir nepamatyti premjeros metais. Sugebantys išlikti ilgiau kūriniu pasiveja žiūrovą.

Živilė Pipinytė:

Kokie gali būti metai, jei jie prasideda Emilio Vélyvio „Directed. Už Lietuvą!“? Tokia mintis dilgtelėjo, kai atsiverčiau šiu metų filmų sąrašą. Senokai užsirašinėjau matytus filmus, kartais sarašas būna ilgesnis, kartais trumpesnis, bet visada priertėja prie dviejų šimtų pavadinimų, o kartais ir perkopia, nors su retomis išimtimis užsirašau tik tuos, kuriuos pamačiau kino teatre, – televizija, DVD ir internetas „nesiskaito“. Kino teatras vis dar vienin-

telė vieta, kur filmas skleidžiasi vienu savo grožiu.

Šiemet grožio gal ir nebuvo daug, metai, sakyčiau, nykūs, ypač lietuvių kinui, kuris deprofesionalizuojasi su vis didesniu pagreičiu. Negelbsti net snobiški kai kurių filosofiskai nusiteikusiu kūrėjų gestai. Tikiuosi, ateinantis metai bus geresni.

Bet išrinkti penkis filmus, nustebinusius tikrojo kino nušvitimui, nebuvo sunku. Pirmiausia, žinoma, tai Tsai Ming-liango „Benamaiš ūnys“. Filmas peržengia tradicinio kino ribas ir kreipiasi tiesiog į pasamonę pačia savo materija, kuri yra skausmingai išgyvenamas ir lyg Platono oloje patiriamas atspindėtas kenčiančios žmogaus sielos (arba kadro) laikas. Ivano Vyrypajevu „Deles šokis“ – skaidrus lyg meditacija, priverčiantis įsitiklausti į aktorių intonaciją, žvilgsnį, gestą, pamatyti kiekvieną kadro ar aktoriaus veido milimetram.

Larso von Tiero „Nimfomanė“ pasiūlė kitokią XX a. seksualinių reoliucijų traktuotę ir sukėlė daug

ji atsiskleidžia grynu pavidalu – tuščioje, grūvėnėjoje mokykloje filmo herojus vis dar girdi praeities garbus, jo kasdienybėje nuolat susilieja iš televizoriaus sklindantys madūšou atgarsiai ir laukinė, mitologika, tylini gamta.

Nors Paweł Pawlikowski „Ida“ pamačiau pernai, šiemet idėmiai stebėjau vis augančią filmo sėkmę. Tai puikus irodymas, kad Vidurio ir Rytų Europos kinas gali nesigydinti savo praeities (rafinuota nespalvotos „Idos“ estetika siejasi su 7-ojo dešimtmecio lenkų kinu ir fotografija), menkų finansinių išteklių ir siekio suprasti savo istoriją, pasakodamas sudėtingus šių geografinių platumų žmonių likimus.

Renata Šukaitytė:

Šiaisiai metais svarbiausiu Lietuvos kino įvykiu laikyčiau nacionalinių pilnametražių filmų premierų gausą, išskiriant vaidybinius „Lošėjas“, „Redirected/Už Lietuvą!“, „Santa“, „Nesamasis laikas“, „Valentinus už 2rū“, dokumentinius „Radviliada“,

„Dingus“

nebūtinai literatūriškų jaunystės prisiminimų. Kaip ir Davidas Fincheris filme „Dingus“ von Trieras ieško naujų istorijos pasakojimo ir tikrovės įprasminimo kelių beviltiškai postmodernizme istrigusiam (ar užsizaidusiam) kinui. Gal krypti gali pasufleruoti ir mano didysis šiu metu atradimas – „Scanoramos“ parodytis ankstyvieji Theo Angelopouloso filmai „Keliaujantys artistai“ ir „Medžiotojai“, kuriuose kelios dešimtys pokario Graikijos istorijos metų tampa metaforišku, kvapą gniaužiančio grožio ir tragizmo renginiu.

Olivier Assayso filmą „Zils Marijos debesys“ vis dar narstau. Jis kaip Thomo Manno „Užburtas kalnas“ siūlo gretinti fiziską su intelektualiu, kultūrą su natūra. Idėjas ir patirtis. Bet kartu tai filmas apie dabantį, kurioje gyvena Juliette Binoche herojė aktorė Marija Enders – senosios kultūros paveldėtoja ir jos dalis. Marija – irodymas, kad menas ir gyvenimas vis dar neatskiriami, nors jaunieji personažai, regis, jau sugėba atskirti viena ir kita. Gal todėl iškart po 1968-ųjų subrendusiam Assaysui (beje, kaip ir von Trierui) toks svarbus prabėgancio laiko atspaudos filmo aktorių veiduose. Tačiau filme „žinia“ vis dėl melancholiška lyg Zils Marijos viršukalnę juosianti debesų gvatė.

Andrejaus Končialovskio „Laiškančio Andrejaus Triapycino baltoios naktys“ – unikalus bandymas suvokti posovietinę civilizaciją. Kažkur Rusijos šiaurėje, šalia Pesecko kosmodromo, apliestate žvejų kaime

Šiaisiai metais maloniai nustebino du latvių jaunu kino kūrėjų pilno metražo debiutai – Jurio Kursiečio „Modris“, pelnė specialius San Sebastian ir Toronto tarptautinių kino festivalių paminėjimus, taip pat Jāņio Nordo „Mama, aš tave myliu“, Los Andželo festivalyje gavęs geriausio filmo prizą. Filmuose išryškėja nauja kryptis latvių kine – kurti nepretenzingą, nuoširdų, paramtų realistinė estetika ir tikru gyvenimui kiną, kuris sekā ruminu Naujosios bangos ir belgų socialinio, realistinio kino tradiciją. Abu filmai kalba apie vaikų problemas, žavi iškinamais personažais ir priukiai vaidybą.

Didelį sinefilišką malonumą patyriau žiūrėdama naujus didžiųjų kino meistrus Nuri Bilge Ceylano, Larso von Tiero ir Romano Polanskio filmus, kuriuos pristatė mūsų tarpautinių kino festivaliai. Ceylano „Žiemos miegas“, Larso von Tiero „Nimfomanė“, Romano Polanskio „Venera kailiuose“ žavę gebėjimų kalbėti apie aktualius, naujus dalykus, provokuoti, skatinti diskusijas ir panardinti į savo filmų pasaulį.

Tad apibendrindama galiu sakyti, kad šie metai buvo gausūs nacionalinių premjerų, nors jose dominavo noras nustebinti, eksperimentuoti su kino kalba, o ne nuoširdžiai ir iškinamai kalbėti apie tai, kas aktualu Lietuvos ir pasaulio žiūrovui. Verta susimąstyti, nes kaimynai latviai jau praėjo paašķę etapą ir formuoja naujų, stiprių autorinio kino kryptį savo nacionaliniame kine.

Linas Vildžiūnas:

Susvyravusi tikėjimą nesenkančiomis kino raiškos galimybėmis šiemet man sugrąžino trys Tsai Ming-liango filmai. Pirmiausiai – Roterdame pamatyta „Ejimas vandeniu“ skirtingu autorų novelių filme „Laiškai iš Pietų“, kurį, sykiu su kitaš dienom, į savo programą įtraukė ir mūsų „Kino pavasaris“, surengęs tarsi mažytę Tsai Ming-liango retrospekyvą – padėkā jam už tai. „Ejimas vandeniu“ – tai vos dvidesimt statiskų griežtos kompozicijos kadru, kupinų meditatyvaus vidinio pulsavimo. Po režisieriaus vaikystės daugiaubutį namą Kučingo mieste, Rytų Malaizijoje, nepaprastai lėtai žengdamas žingsnius tarsi ritualinėje pantomimoje juda budistų vienuolis – nuolatinis Tsai Ming-liango aktorius ar veikiau mediumas Lee Kang Shengas. Name gyvenamo kasdienio gyvenimo fragmentai kartais patenkai į vienuolių stebinčios kameros objektivą. Sąlygiška vienuolio figūra ir purpurinis drabužis ryškiai kontrastuoja su pilka aplinka, o sulėtinti judesiai – su iprastiniu gyvenimo ritmu. Ir netikėtai atsiranda unikalus laikinumo ir amžinatvės vienumu jausmas. Esatis ir praeitis, regimybė ir realybė susilieja į nekontinentų metafizinių laikų. Dar radikalai – gal tūk aštuonais devyniais kadrerais – šią filosofinę esę Tsai Ming-liangas pratęsia „Kelionė į Vakarus“, kur aplinkinių nepastebiamas vienuolis, sekamas tik Denis Lavant'o, žengia savo žingsnį Marselio gatvių bruzdesje. Ir, žinoma, „Benamaiš ūnys“, – pesimistinis šio neprilygstamo formos meistro himnas trapių ir kan-

čios kupinai žmogaus būciai, jo neįvengiamai vienatvei, kurios be-dugnė sugeba perteikti ilgas įsižiū-rejimais į Lee Kang Shengo veidą.

Jau užmirštas, o jaunimui net ne-žinomas klasikinės kino kalbos galimybes priminė „Scanoramoję“ rodyti Theo Angelopouloso filmui, ypač ankstyvieji 8-ojo dešimtmecio „Keliaujantys artistai“ ir „Medžio-tojai“, taip pat 1998 m. „Auksinę palmes šakelę“ pelnius „Amžinybę ir diena“. Epinis kinas, individua-lius likimus išpinantis į šalies istoriją, salygiškų apibendrinimų forma atkursiantis dramatiškas šios istorijos (ir jų gyvenimų) akimirkas, žavintis panoramavimo bei kadro mi-zanscenų grožiu. Ir liūdesiu.

Davido Fincherio „Dingusi“, ne-rianti į psichikos meandrus, sėjanti nerimą ir pasimetimo jausmą dar kartą patvirtino, kad jis – geriausias šiuolaikinio kino siuzetų pasakotojas, nenuspējamas, nuginkluojančios, prilygstantis Edgarui Allanui Poe.

Išskirčiau Richardo Linklaterio „Vaikystę“ – kaip analogų neturinčią žmogaus bendrimo ir laiko fiksaciją, per 12 filmavimo metų nepradusią dramaturginio nuoseklumo, nepretendojančią į „aukštą“ stiliją, bet kūpiniu jautrus dėmesio her-jams, kuriančią paprasto gyvenimo pilnatvęs jausmą „kažkur Teksase“.

Kad likimas veda ne tiesiai į ka-po duobę ir kad už posūkio tavęs gal laukia troškimų išspildymas su sveikos ironijos doze, teigia Bentas Hameris, kurio „1001 gramas“ už-darė „Scanoramos“ festivalį. Tokių filmų, kaip ir Ridley Scotto „Geri metai“, mūsų paliegiusiai civilizacijai reikia daugiau. Priešingybė Roy'aus Anderssono ant šakos maš-tančiam balandžiui.

Na, o Romanas Polanskis filmu „Venera kailiuose“ dar kartą patvritina, kad yra aukščiausios klasės meistras, kuriam pavaldūs visi įma-nomi žanrai.

Dailė

Savaitraštis „7 meno dienos“ kvie-tė dailės kritikus, kuratorius, menininkus pasidalinti išpūdžiais apie be-sibaigiančius metus.

Gintaras Zinkevičius:

1. Įsimintini įvykiai: Mindaugo Navako „Šlovė buvo ranka pasiekama“, Dainiaus Liškevičiaus „La-byrinthus“. Dvi parodos, kurios pa-guodė, kad meno vis dar pasitaiko.

2. Įsimintinos asmenybės: Antanas Sutkus. Susirūpinusio draugo vaidmuo filme „Meistras ir Tatjana“.

3. Įsimintini tekstai: Karolinos Rybačiauskaitės straipsnis „Tarsi fotografija?“; graksti fotošiandienos diagnozė. Post-profesoriams rytoj – pensija, medaliai ir šampanas. O kam aklavietėje trepsči jaunimui?

Monika Krikštopaitė:

Jei tvarkingai į užrašų knygutę vi-sus metus būčiau užsirašinėjusi, kas rýškesnio ar svarbesnio įvyko, ma-no išpūdžių konstrukcija, ko gero, atrodytų kitaip. Nors yra ir išlikimo atmintyje kriterijus, juo pernelyg nepasikliaučiau, nes būna įvykių, kurie nugrimzta kur nors į dugnā ir tampa svarbūs daug vėliau, tam tik-

romis aplinkybėmis. Prašydama įvertinti šią paklaidą, vardinu tai, ką pajęgiai apdoroti vienu prisėdimu.

Daugiausiai malonumo sukélé vasarą NDG veikusi Mindaugo Na-vako paroda pranašišku pavadinimu „Šlovė buvo ranka pasiekama“. Tokio paties tipo (ironija / mastelis / kultūros refleksija ir apvertimas) džiaugsmo teikė Vlado Urbanavičiaus „Standartiniai rezervuarai“ ŠMC. Kažką tokio pat monumen-talaus savo forma ir idėja turėjo Gintauto Trimako „Išėjimų“ serija. Atradimais (iš naujo) tapo Aistės Kirvelytės tapybos juslinis ir intelek-tinis diapazonas parodoje „Davai-te liubit drug druga“ „Titanike“, Adomo Danusevičiaus gebėjimas prabili per raiškos sukaustymą parodoje Klaipėdos kultūrų komuni-kacijų centre ir Aleksandros Jacovskytės išgyventas miestas knygoje „Vilniaus veidai 1964–1993“. Svar-biu įvykiu laikau Gintaro Zinkevičiaus knygą „Kareivio dienoraštis“ – ji ne tili savalaikę (primišūsiems Rusijos požiūrį į žmogų), bet ir ter-apinė geraja prasme – kai pūlingos temos nebeapsiribota gėdos / abejingumo ratelių auditorija, o pasie-kia tylos lūžio momentą. Tokio pat efekto turi ir Kęstučio Grigaliūno paskutinių metų projektais.

Is daugkartinio kankinimo Done-laičiu (jiems nepriskirdama vieno gero tyrimo „Visagalė tradicija“ ir Šarūno Leonavičiaus iliustracijų) džiaugiuosi Žygimanto Augustinio autodonelaičiais ir nauju posūkiu kūryboje, kai autorius klonams imti diegti garsių žmonių genai. Isimi-nė brutalios erotikos temos ištrau-kimas Vinco Kisarauskio kūryboje, darbų ekspozavimas natūralioje šviesoje (paroda „Prieblandos val-landos“) ir Eriko Grigoravičienės tekstas apie tai. Bažnytinio pavełlo muziejus toliau žavi ekspozicijų kokybe (vizualinė ir mokslinė), šie-met ypač išskyrė paroda „Šilkas ir auksas“, intrigavo Giedrės Mickū-naitės parengtas Trakų bažnyčios ideologinis detektivas. Vilniaus gra-fikos meno centre labai išpūdingi bu-vo Povilo Ričardo Vaitiekūno piešiniai, Petro Repšio ofortai ir piešiniai, išsamiai parengta Mikalojaus Povi-lo Vilučio retrospektyva (rodyta „Titanike“).

Manau, kad paskutiniu metu iš-plitus įvairių pokalbių, pristatymų ir diskusijų mada turi potencialo, jei tik dar labiau branginsime savo lai-ką besirinkdamis kalbėtojus ir geriau viešinsime tylesnius, bet kokybiškes-nius renginius. Kaip ir pernai, šiemet buvo ryškūs tas pats parodų rengimo bei reflektavimo aktyvas (Laima Kreivytė, Kęstutis Šapoka, Agnė Na-rušytė), mokslinius klausus publikai re-gimai vertė Giedré Jankevičiūtė, Giedrė Mickūnaitė, Laima Lauč-keitė, Erika Grigoravičienė.

Kaip atskirą reiškinį reiktu išskirti metų gale prasiveržusią tenden-ciją įtirštį. Turiu galvoje vizualinį ir prasminį turtingumą Paulinos Pu-kytės, Dainiaus Liškevičiaus, Aido Barcikio (truputį praskiesto „Vartų“ galerijos Baltos erdvės, bet gerai pa-sireiškusi „Artifex“ galerijoje), Svajonės ir Pauliaus Stanikų kūri-niuose, Teodoro Kazimiero Valaičio išpūdingoje parodos architektūroje, Vito Luckaus minėjimo renginiuose. Jų pranašavo Dariaus Žiūros,

Arūno Gudaičio, Kristinos Inčiūrai-tės, Jurgos Šarapovos, Martos Vos-yliūtės (seniausiai) parodos, Benignos Kasparavičiūtės, Shaltmiros įvairaus pobūdžio pasiodymai, barokinis Laisvės Šalčiūtės kūnų ir tekstu (neskytumui) koncentratas.

Nedaug žodžių reikės ir pagaliau sulauktai Arvydo Šaltenio retro-spektivinei parodai, viskas aišku ir švariojoje subrendusios „Postidėjos“ ekspozicijoje. Galima pradėti tikė-tis, kad menas ir vėl bus vizualus, vėl galėsime jam atsiduoti, būti vi-saip kitaip jo veikiami. Kritikai pagaliau galės atsisveikinti su kaltės / pykčio jausmu dėl neperskaitytu apa-rašymu. Brangūs menininkai, būki-te ir kitais metais gailestingi: atsi-žadėkite savo akademinių rašinių parodose, nekonkuruokite su rim-tais mokslininkais ir gerais rašyto-jais. Juk konceptualaus (ir kitokio tekstinio) meno klasika beveik nie-kada neviršija vieno sakinio limito. Nebent...

Dalius Jonkus:

Isimintini įvykiai, „Kino pavasaryje“ svarbiausias įvykis buvo Aleksejaus Germano filmas „Sunku būti Dievu“ (2012). Filmas vainikuoja Germano aistringą pasinėrimą į sta-lininės epochos tyrinėjimą ir kar-tu tai tarsi pranašiška dabartinės Rusijos autoritarinės valdžios analizė. Jis sulkumas fantastinės litera-tūros motyvais, bet kaip ir ankstes-ni Germano filmai tiria žmogaus buvimą beviltiškoje situacijoje, kuri-oje naikinamas asmenybės autonomiš-kumas. Pritrenkiantį filmo išpūdingu-mą lemia ne pesimistiskai atskleista valdžios tema, bet jo estetinė koky-bė. Čia laužomos išprastinės kinema-tografinės konvencijos. Fenomeno-logicai kalbant, tai nuolatinis figūros ir fono, pirminio plano ir antrinio, paviršiaus ir gelmės sukei-timas vietomis. Germano filmams apskritai būdinga sutelkti dėmesį ne į herojų, bet į jo aplinką, ne į tą, kuris kalba, bet į tą, kuris klauso. Garsas nebūtinai sutampa su vaizdu. Šia-me filme dar akivaizdžiau parodoma, kad svarbiausia yra ne pasakojama istorija, bet pati vizualinė ir garsinė raiška. Todėl tie, kurie ieškos lite-ratūros kūriniu atkarpojimo, liks nu-sivylę. Filmui būdingas fenomenolo-ginė jauslinė raiškos galimybės refleksija. Paprastai jauslinė raiška tarnauja tam, kad būtų geriau su-formuota prasmė. Tačiau Germanas siekia parodyti pačios jauslinės medžiagos prasmingumą. Prasmė ne atsieta nuo jutiminės medžiagos, o visiškai į ją panardinta. Žiūrėdamas filmą jautiesi pasinėrės į purvą, iš-matas, šlapimą, snarglius ir kitokias kūniškas išskyras. Pats žmogaus kū-nas vaizduojamas kaip šios jauslinės materialybės dalis ir pratešimas. Veik-jai nuolatos snyptščiasi, kosi, žiau-čioja, kakoja ir siusioja. Jie liečia, čiu-pinėja, uostu ir ragauja visą šią medžiagą, taip pati žiūrovą versda-mi pajusti ir pasinerti į jauslinę vaiz-davimo plotmę. Po jo jautiesi tarsi pats ilgą laiką klampoje po šią gli-čią masę, ją uostęs ir ragaves. Ta-čiau kokia tokio prasmės formas sutapatinimo su jauslinė medžiaga paskirtis? Atsakymas į šį klausimą, matyt, galėtų būti daugialypis. Aš galu suformuluoti du atsakymus. Pirma, tai bandymas pačia kino vi-

Mindaugo Navako parodos „Šlovė buvo ranka pasiekama“ lauko ekspozicijos fragmentas

zualine-garsine raiška perduoti bū- seną totalinio nesaugumo situacijoje, kai žmogus redukuojamas į mate-riją. Antra, tai filosofinis meno formos ir gyvenimo materijos santykio apver-timas. Jei kino meną laikysime gy- venimo materialumo paneigimui, tai Germano filmas siekia akiavazdžiai parodyti jauslinio materialumo pir- mapradžiukumą kine. Šis filmas savo jupline forma panceigia save kaip iliu- ziju. Taigi jis reflektuoja irealios re-ałybės žaismą, parodo kino esteti-nės raiškos galimybes.

„Vaikystė“ – geriausias mano ma-tytas filmas šiu metų „Scanoramaje“. Režisierius Richardas Linklate-ris savo filmu demonstruoja įkūnytą laiką ir dabarties grožį. Filmė svar-biausia laiko, kaip dabarties, patir-tis. Kasdienybės smulkmenos yra reikšmingos ir tas reikšmingumas su-vokiamas tuo intensyviau, kuo labiau atsiveriame dabarties esąciai. Kasdienybės išgyvenimui svarbesnis yra ne nuobodulys, kuris tapatina-mas su laiko tušumas jausmu, bet prasmingai ištesto dabarties laiko patyrimas. Pažiūrėjės 12 metų fil-muotą „Vaikystę“ (kai aktoriai tie-siog brėsta ir sensta vykstant filmui) aš naujomis akimis peržiūrėjau ir ki-tą šio režisieriaus kino projektą, ku-rių tėsiavimai jau beveik 20 metų. Turiu omenyje trilogiją apie poros išsimy-lėjelių, kuriuos vaidina tie patys aktori-ai, gyvenimą: „Prieš saulėtekį“ (1995), „Prieš saulėlydį“ (2004) ir „Prieš vidurnaikį“ (2013). Visus tris filmus pažiūrėjau atgaline tvarka. Išpūdingas laiko pjūvis. Šiuose filmuose intensyviaus dabarties išgyvenimo te-ma vėl yra svarbiausia. Filmuoje pats laikas išsišesia. Pavyzdžiu, antrajame filme rodoma valanda nepertrau-kiamo herojų pokalbio, kai jie tarsi sprendžia, ar jiems pasilikti kartu. Herojai nuolat kalba apie kasdienybę ir kaip svarbu būti dabartje. Ke-liamas klausimas apie tai, kaip reik-ty gyventi, jei žinotum savo mirties valandą. Šis rūpestis dabartimi – tai stoikų filosofų minties atkartojimas.

Isimintinos asmenybės. Laisvės Šalčiūtės paroda „(Melo)dramos. Ledos dienoraštai“ galerijoje „Kai-rė-dešinė“ patiko kaip konceptualus ir savirefleksija parentas eterinio mo-ters kūnų vaizdavimo aktualizavimas dabartje.

Vito Luckaus paroda Nacionalini-je dailės galerijoje praplėtė po-žiūrį į Lietuvos 7-ojo ir 8-ojo de-šimtmecio fotografiją.

Isimintiniausias asmenybės blogąja prasme – Martinas Heideggeris. Pagaliau publikuoti šio autorius „Juodieji sąsiuviniai“ atnaujino dis-kusijas apie jo filosofijos ryšius su nazizmu. Heideggerio asmenybė

nickada man nebuvo simpatiška, ta-čiau dabar paaiškėjo, kaip naivai šis filosofas tikėjo žydų sąmokslu ir pa-laikė pačius juodžiausius antisemiti-nius prietarus. Vėl kyla klausimas, kaip reikėtų vertinti talentingus au-torius, kurie susikompromitavo ko-laboruodami su faštine ar komu-nistine valdžia?

Isimintini tekstai. Perskaičiav įkve-piančią prancūzų filosofo Pierre'o Hadot knygą „Vien dabartis yra mū-sų laimė“, kurioje jis klausinėjamas apie kelią į filosofiją ir apie jo antiki-nės filosofijos studijas. („The Present Alone is Our Happiness“, 2011). Pa-grindinė mintis – kad senovės filoso-fai praktikavo filosofiją kaip gyvenimo būdą. Sutelktas buvimas dabartyje yra viena iš epikūriečių ir stoikų filo-sofijai būdingų dvasinių praktikų.

Šią vasarą keliaudamas po Indi-ja vėl perskaičiau prieš 30 metų skaitytą Hermanno Hesse's „Stepių vilką“. Jutau, kad kartais tos pačios knygos perskaitymas (ypač tokios, kuri atrodė tokia svarbi paauglystėje) leidžia geriau pažinti save ir jau įvykusias sąmonės transforma-cijas. Tai, ką tada skaitydamas roma-ną suvokiau kaip ateities pažadą, da-bar meditavau kaip asocijuotus savo patyrimų prisiminimus.

Paulina Pukytė:

Šiemet didžiausią išpūdį man pa-darė šventųjų bendravimas (t.y. kultūrų profesionalų komunikavimas), kartais tampančius menu, kartais pra-nešimui, kartais saviraiška, o kartais (kultūros lauko) diagnoze.

Iš to bendravimo labiausiai išimi-nė trijų Išminčių dovanos:

Kaspuras: „[Literatūros] forumas prasidėjo [...] poetas X, vos išlipės iš autobuso ir apsidairė, žaibiškai reziumavo situaciją: „Krūva mergu [ir] keturi Nacionalinės premijos laureatai...“

Melchioras: „...prie mūsų pribė-ga mergina, pagriebus skubiai pa-buciuoja man ranką, šnibžteli: „čia už poezią“ ir nuskrieja tollyn...“

Baltazaras: „Tavo kūrinio nejdė-jo [i periodinį kultūros leidinį], nes nepatiko tavo komentaras [ten ir ten apie tą ir tą].“

Šios amžių glūdumą menančios sentencijos apsireiškė įvairiai pavil-dalis ir įvairios vietose, teikė nuo-dėmų atleidimą, bet amžinojo gyve-nimo – ne. Tačiau iškélė klausimus:

a) ar menininkė arba rašytoja moteris (merga, mergina – kaip lau-reato priešingybė) gali išlikti (pro-fesine prasme), jeigu yra dar ir kriti-kė? Ir apskritai, ar žodžio aštrumas tinka Elektrai?

b) ar talentingas, premijomis apdovanotinas rašytojas (ir menininkas platesnė prasme) gali, bet neturi, ar turi, bet negali, ar gali, bet nenori būti dar ir vizionieriumi – mąstymu ir pažiūromis išeiti iš savo kiemo ir pralenkti savo laiką, kvestionuoti užkalkėjusias „tiesas“ ir oponuoti dominuojančiam diskursui, būti visuomenės vystymosi avangarde?

Panašiai rašytojų intelektualu (be abejo, ir vyru, ir moterų) vienaičių vaidmenį nusako Edwardas W. Saidas: įvairiose srityse, įvairiomis formomis ir įvairiomis priemonėmis oponuoti esamai situacijai ir hipotetini geresnės; artikulioti, o ne tylieti, pavyzdžiu, išaiškinant binarinių opozicijų ar „tradicienų vertybų“ klastą, pateikti alternatyvas įprastiems (ikalinantiems) naratyvams. Tačiau atrodo, kad mūsų ribotoje erdvėje ir ribotame laike nei a, nei b ne tik neskatintina, bet tiesiog nepalanku, neapsimoka, nesveika, nepatartina, nepageidautina ir netgi baustina; tai atspindi ir kasdiencė kultūros lauko žaidėjų politika, ir kūrėjų įvertinimų (ypač Nacionalinėmis premijomis) kriterijai. Nes čia svarbiausia šlovinti arba nostalginti tautišk-sovietinę patriarchalinę praeitį ir cementuoti tautišką patriarchalinę dabartį bei *status quo*. O ateities tiesiog nėra, nes ji – niekada nesikeičianti praeities dabartis. Anot vieno Chucko Palahniuko romano veikėjo, ateiti nužudė žmonės, apsitaikė nebalinta drobe ir sandalaus, o namuose palikė užmerktus lešius. Gal ši smagų teiginių galima būtų perfrazuoti net ir taip (kalbant ne apie šiuos metus, o apskritai): mūsų ateiti dusina Nacionalių premijos laureatai? Ir tik mūsų aptvertose erdvėje bei mūsų užmūrytame laike tai nuskambėtų kontroversiškai.

Jurij Dobriakov:

Isimintini įvykiai. Gegužės mėnesį vykės ketvirtasis tarptautinis simpozumas „Interformatas“ Nidos meno kolonijoje. Šių metų tema – smėlio ir vandens ekosistemų klimatas. Nors Nidos simpoziumai tikriausiai nėra labai matomi „centre“ (Vilniuje) dėl geografinio ir teminio nuotolio, jie labai išskiria Lietuvos meno kraštovaidzyje savo neuvaidintu tarpdiscipliniškumu ir Lietuvoje gana menkai tyrinėjamą problematiką. Šiemetinis simpoziumas buvo bene sėkmingesnias vienos serijos renginių.

Su Vito Luckaus sugrąžinimu į aktyvių kultūros „apyvartą“ susiję renginiai, nuo vasarų pasibaigusios parodos NDG iki monografijos ir filmo pristatymo bei fotografijos tyrimų centro atidarymo Šiauliauose. Nors subjektyviai žvelgiant Luckaus figūra galiausiai tapo šiek tiek feticizuota, neabejoju, kad šie įvykiai ir renginiai įsimins ilgam.

Iš labiau „pogrindinės“ pusės – Vilniuje, Kaune ir mažesniuose miestuose aktyvių savanorių kolektyvo „Agharta“ organizuoti renginiai, kuriuose susipynę garsos menas, įvairiausių rūšių eksperimentinė muzika ir performansas. Nors šie renginiai skirti gana siauram ratui (ir tai

vara neabejotinai gera), be jų visa Vilniaus ir Lietuvos kultūros scena man būtu gerokai mažiau gyvybinga.

Isimintinos asmenybės. Labiausiai įsiminusios asmenybės (gryna dėl simbolinio ir kai kuriais atvejais fizinio svorio) – jau pripažinti ir naujai įtvirtinami moderneriai ir šiuolaikinio Lietuvos meno korifėjai, kurie, atrodytu, visus metus varžesi dėl šloves, matomumo ir galios – Mindaugas Navakas, Antanas Sutkus, Vitas Luckus, Deimantas Narkevičius, iš dalies ir Dainius Liškevičius, nors pastarojo šlovės apogėjus tikriausiai ateis kitamet.

Isimintini tekstai. Monikos Krikštapaitytės ir Dovilės Tumptytės polemika apie Narkevičių ir platesnį Lietuvos šiuolaikinio meno (legitimavimo) kontekstą „7 meno dienų“ puslapiuose, pagaliau atverus ne mažai akivaizdžių, bet retai pripažįstamų povandeninių įtampų ir ne susikalbėjimo taškų.

Antrojo LTMKS knygos tomo tekstai, kuriuos teko versti į anglų kalbą ir kuriuose buvo galima rasti labai daug intriguojančios, naudinės ir kartais nevienareikšmiškos informacijos apie mažiau žinomus ar primiščius pirmųjų dviejų Nepriklausomybės dešimtmecčių Lietuvos šiuolaikinio meno reiškinius, įvykius ir procesus.

Lina Michelkevičė:

Alytaus miesto savivaldybės sumanymas perkelti Alytaus dailės mokyklą iš specialiai jai projektuoto pastato miesto širdyje į jo pakraštius ir bendruomenės protestas prieš šį sprendimą. Gana įprastas aklai ūkiško politinio mentaliteto aki-brokštas, sulaukęs neįprastai efektyvaus pasipriešinimo.

Parodos ir menininkų pokalbiai projektyje erdvėje „Malonioji 6“ – nauju intensyvumu veikti pradėjusioje vietoje, tobulai tinkančioje trum-palaikiams kultūros blyksniams.

Vilniaus „Lelės“ teatro premjera „Tiktaktaka“ – Miko Žukausko, Antano Dubros, Arturo Bumšteinio ir Sigitos Mikalauskaitės bendradarbiavimo vaisius. Spektaklis vaikams, kuriame nenuobodžiauja ir tévai, grakštus filosofijos, lengvo juoko ir pačios įvairiausios kultūros – nuo aukštūjų žanru iki *punk* – derinys.

Tekstai ir vaizdai, kurie įsimena ir atsimena: projektas „Atminties vietas. Laisvieji Kauno archyvai“ (www.atmintiesvietos.lt) – atviras miesto vietu, praktiku, (sub)kultūrių ir prisiminimų žemėlapis.

Meno edukacijai skirta programa šiuolaikinio meno centre – negi tikrai ir Lietuvos šiuolaikinio meno institucijos pagaliau suprato, kad be menininkų (gal) egzistuoja ir kita meno publika?

Vytautas Michelkevičius:

Isimintini įvykiai. Labiausiai įstriegės – 3 dienų meno festivalis-simpoziumas „Bastymasis su tikslu: tyrimo puota“ (angl. „Loitering with Intent – Feast of Research“) Stokholme, jungiantis vizualiuojų menų, cirko, šokio, operos, teatro ir literatūros menininkus. Jų organizavo Stokholmo menų universitetas kartu su Meninio tyrimo draugija (SAR). O įsiminė, matyt, kaip prasmingai sudėliotas renginys, atskleidžiantis bendradarbiavimą tarp iš pirmo

žvilgsnio tolimų sričių ir parodantis ne tik sukurtus kūrinius, bet ir link jų vedančius procesus bei tyrimus. Smagu buvo sudalyvauti nuo karaokės su operos solista iki cirko artistų repeticijos ir filosofinių diskusijų.

Taip pat įstigo man pačiam svarbus atradimai, kad performatyvių menų atstovai sankirtoje su šiuolaikiniu menu gali įnešti tikrai įdomių įžvalgų ir patirčių. Pavyzdžiu, švedų choreografė ir šokėja Mette Ingvarstsen, įtraukianti žūrovus į dalyvaujamusios performansus ir kurianti „procurement“ – kūrybišką būdą, kaip dokumentuoti ir perteikti performansus.

Taip pat nustebino Whitney bie-nalės Niujorke „menkumas“ (ir ten rodomo amerikietiško meno vienkryptiskumas), nes iki šiol būnant Europoje atrodydavo, kad ji bene tokio dydžio ir svarbos kaip Venecijos bienalė. Tad darkart pasiteisino sena patarla, kad geriau vieną kartą pačiam pamatyti nei dešimt kurtų išgirsti.

Žinoma, labiausiai įsiminė tie įvykiai, prie kurių dirbdamas daugiausiai praleidžia laiko. Pavyzdžiu, ruošimasis su Dainiumi Liškevičiumi ir jo projektu „Muziejus“ Venecijos bienale 2015-aisiais ir intensyvi „Malonioji 6“ parodų, renginių ir pokalbių programa, moderuojama Ernesto Parulskio. Tad čia jau galima percipti prie asmenybų.

Isimintinos asmenybės. „Malonioji 6“ pokalbių programoje (acijos jos koordinatorė Linai Rukevičiutei) didžiausiai ir, svarbiausia, – netikėtai malonų išpūdį paliko du pokalbiai: pirmasis su architektais Gintaru Kuginiu (vienas iš NDG rekonstrukcijos architektų) ir Kęstučiu Lupeikiu (LR Generalinės prokuratūros architektas), kurie dar gerokai iki 2000-ųjų aktyviai dalyvavo parodoje kaip menininkai. Antras – su taipybą baigusiais, bet visai skirtinguose kontekstuose kurianciąs menininkais Gintaru Makarevičiumi, Jurga Barialaitė ir Augustinu Beinaravičiumi.

Kai menas tampa profesionalia kasdienė veikla, vis dažniau prisidėti menininkai. Antras – su taipybą baigusiais, bet visai skirtinguose kontekstuose kurianciąs menininkais Gintaru Makarevičiumi, Jurga Barialaitė ir Augustinu Beinaravičiumi.

Jei atsigréžtume į victinių kontekstą, tai vizualiai įsiminė Dariaus Žiūros paroda „SWIM“ ŠMC.

Isimintini tekstai. Po kelerių metų pertraukos vėl nusipirkau Sigito Parulskio knygą „Prieš mirtį norisi švelnaus“ („Alma litera“, 2011) tarisi norėdamas pasitikrinti, ar tie tekstai vis dar veikia ir yra artimi man. Pasirodo, kad vis dar. Beskaitant ironiškai humoru prapjautas mintis įstigo šiojį: „Ir kai nueinu į šiuolaikinio meno galeriją, vienintelis padoresnis mane apimantis jausmas – gėda. Ne ta gėda, kurią galbūt galėtų išprovokuoti talentingai sukurti šiuolaikiniai kūriniai, bet gėda dėl tos krūvos šlamšto, kuris vadinas kūriniais. Pavyzdžiu, Josephas Beuysas – beviltiškas ligonis, įtikinęs dar keletą idiotų. Iš esmės jis kažkuo panašus į Hitlerį – reikalingas aktyvus, aistros apsėstas be-

protis, ir už jo nugaros visuomet atsiras tu, kuriems jo beprotybė gali būti naudinga.“

Ši citata taip ir liko nustebinusi literato požiūriu į šiuolaikinį meną ir atskleidusi vis labiau pastebimą tendenciją Lietuvoje: kuo šiuolaikinės tam tikros meno sritis kūriniai ar jų formas, tuo rečiau auditorijoje aptiks atstovų iš kitų meno sričių. Tad „Jaunoje muzikoje“ ar „Gaidoje“ sutinku tik su muzika susijusius profesionalus, parodose – tik vizualiųjų menų atstovus, o lite-

kytės ir Vinco Kisarausko parodas. Dar pasakė, kad Virginijaus Kinčių fotografijos, kurias jis publicuoja feisbuke, yra labai gražios.

Už Dainius Liškevičiaus kūrinį „Labyrinthus“ bei knygą „Muziejus“ balsavo Natalija, Erika, Laisvydė ir Kęstutis. Laima Kreivytė nuo balsavimo susilaikė ir pažadėjo į anketos klausimus atsakyti raštu.

Laima Kreivytė:

Mano atsakymai subjektyvūs – ką iš arčiau mačiau, tą geriausiai ir prie simenu.

Ivykiai. Įvykiai, kaip ir dera, vyksta Nacionalinėje dailės galerijoje. Patiko beveik visas ten surengtos parodos – ir didžiosios, ir mažosios. Svarumu išsiskyrė Mindaugo Navako ekspozicija, užėmusi ir NDG prieigas (kuratorė Elona Lubytė); Giedrės Jankevičiūtės parengta išsami Teodoro Kazimiero Valaičio darbų paroda, itin paveikiai išeksponeuota (architektas Rokas Kilčiauskas). Negaliu nepaminėti ir Kęstučio Zapkaus retrospektyvos – nes tokį užmoju (temų, plastikos ir mastelių prasmė) tapybos Lietuvoje nematysi ir muziejuose. Taip pat ir Aleksandros Kašubienės, Kazimiero Zimblytės parodos.

Svarbūs ir „Titanike“ rodyti bei rodomi klasikai: Arvydas Šaltenis, Igoris Pieckuras, Vincas Kisarauskas, Mikalojus Povilas Vilutis.

Visos Lietuvos mastu svarbu tai, kad meno gvenimas decentralizuojasi – vis daugiau įdomių projektų vyksta Klaipėdoje, Nidoje, Kaune, Šiauliuose, Panevėžyje. Ir mažesnėse parodinėse erdvėse: „Malonioji 6“, „Artifex“ galerijoje, Šlapelių name-muziejuje, „Kairėje-dešinėje“. Ką jau kalbėti apie tai, kad jauni mūsų menininkai rodosi Niujorke, Londone, Berlyne, Paryžiuje, Stokholme etc. Daug visko vyksta!

Asmenybės ir personalinės parodos. Džiaugiuosi, kad Kęstučiu i Zapkui suteiktas VDA garbės profesoriaus vardas – ir dėl kūrybos, ir dėl išugdytų mokinijų.

Dainius Liškevičius nepaliauja stebinti. Parengę išsamų muziejaus projektą ir knygą, dabar sukonstruovo labirintą ŠMC.

Įsiminė Laisvydė Šalčiūtės „(Melo)dramos Ledos dienoraščiai“ – kinematografinis klasikos skrodimas.

Paulinos Eglės Pukytės rūsio magija.

Evaldas Jansas – ne tik dėl parodos, bet ir dėl Janso TV. Jis Vilniuje daro tai, ką Jonas Mekas darė Niujorke.

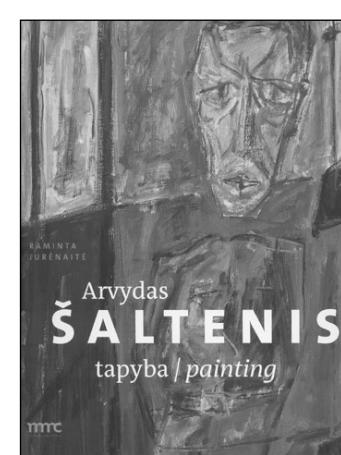
Andrius Kviliūno paroda Bažnytinio paveldo muziejuje.

Jurgos Barailaitės, Eglės Ridikaitės, Patricijos Jurkšaitytės nauji darbai.

Įsidėmėtina, kad dailininkai jau kelinti metai lieka be Nacionalinių premijų. Pernelyg susiskaidžiusi ir kompleksų kamuoja bendruomenę. Reikėtu mažiau kritikuoti ir daugiau palaikyti vieni kitus.

Knygos ir tekstai. Giedrės Jankevičiūtės monumentalus Teodoro Kazimiero Valaičio albumas-tyrimas; kelių autorų daugybė metų rengtasis ir pagaliau išėjęs Kęstučio Zapkaus albumas.

Monikos Krikštapaitytės straips-

Nerijaus Mileriaus „Apokalipsė“ kine, taip pat paminėjo dvi parodas: Igorio Pickuro „Titanike“ bei „Juandančios raidės“ NDG. Ir dar – Gydė Skudžiūnko parodos atidarymą Kazio Varnelio muziejuje.

Erika Grigoravičienė – už Monikos Saukaitės disertaciją „Pasakojimo strategijos Šarūno Saukos tapyboje“, Monikos Krikštapaitytės knygą „Atidarymai“, Paulinos Pu-

NUKELTA | 6 PSL.

nių rinktinė „Atidarymai. Lietuvos dailės gyvenimo fragmentai 2005–2014“.

Kęstučio Grigaliūno ir Agnės Našytės sudarytas „Vaizdų archyvas / sąsiuvinis Nr. 1“.

Manau, svarbius ir nesenai išejusių knygos, kurių dar neturėjau proges perskaityti – Margaritos Matulytės sudarytas Vito Luckaus dvitomis, Natalijos Arlauskaitės „Savi ir svetimis olimpai: ekranizacijos tarp pasakojimo teorijos ir kultūros kritikos“, Ramintos Jurėnaitės sudarytas Arvydo Šaltenio albumas.

Paklausiau, kas įsiminė štaias metais, ir VDA dailėtyros studentų. Ian ketos klausimus atskė dvi Karolinos.

Karolina Rybačiauskaitė:

Įsimintiniai 2014-ųjų dailės gyvenimo įvykiai yra tie, apie kuriuos rašiau arba labai norčiau parašyti, bet nebūtinai parašiau. O kadangi per šiuos metus kurį laiką buvau kitose šalyje, tai įsimintiniai įvykiai kažkodėl būtinai yra tie, kuriuos nebuvau. Pavyzdžiui, „Kazimiera Zimblytė (1933–1999). 7 dešimtmatis“ NDG, Deimanto Narkevičiaus retrospektyva „Sounds like XX century“, „Vartų“ galerijoje arba „Neatsakytasis Q“ ŠMC. Asmenybes priimenu tik tas, kurios šiemet atvirai plaikstesi neoninių spalvų šalikėliais arba pasiskelė „Literatūros ir meno“ interviu rubrikoje. Na, o tekstai, matyt, dar pakelui į spausdutę arba į lentyną. O jei rimtai, tikrai verta būtų paminėti puikias paskaitas ir diskusijas Nacionalinėje dailės galerijoje, pavyzdžiui, diskusijų ciklą „Kasnėra fotografija?“ (mane vis dar persekiожia klausimas: „O kas nėra menas?“) ar tokius asmenybų kaip Claire Bishop žodinių atmosferinį (!) pasiodymą Lietuvoje.

Karolina Rimkutė:

Metu įvykiai:

1. Dariaus Žiūros paroda „SWIM“ (ŠMC). Murgiliuojantys moterų veidai visai neprimena tragediškos kasdienybės, apie kurią byloja jų kūnai. Kai stojai į akistatą su nepatogia, dažnai į šalį nustumiamą tiesą, tik įsitikini, kad tai vyksta visada, tik nematomai. Kas gi atkreipia dėmesį į jas, naktinėjančias gatvėje, dažnai visai nepanašias į tokias, kokias įsivaizduojame? Žiūra atkreipė, ir privertė atkreipti mus. Nejaukios, kaltės ir bejegiškumo prisotintos tylos, kurią jaučiau žiūrėdama tiesiai į akis, nepamiršu dar ilgai.

2. Grupės YPA eksperimentinė POP UP galerija (prekybos centre G 09). Kartais atrodo, kad meno ir kultūros terpė su plačiąja visuomenė eina kaip dvi paralelinės tiesės – kaip ir koja kojon, viena kitą mato, yra šalia, tačiau nickada nesusiduria. Galerijos veikimas prekybos centre kaip tik buvo mėginimas tyčia dirbtinai jas supungti. Įsivaizduokite: šeimos, apskrovusios plastikiniai maišeliais, likus keliom valandoms iki didžiojo penktadienio filmo vaikšto po jaunų menininkų parodą. Nežinau, vykės šis eksperimentas ar nevykės, bet reginys tikrai įdomus.

3. Mindaugo Navako retrospektyvinė paroda NDG. Ilgai laukta ir pui-

kiai lūkesčius išspildžiusi, labai gausiai apkalbėta paroda. Negaliu nepriskirti prie svarbiausių įvykių ir todėl, kad šioje parodoje mano asmeninis eksperimentas su tomis paralelinėmis tiesėmis pavyk - menu nesidominantis pažiūstami jau lauke sušuko: „Vačiai tai šiuolaikinius menas!“

Metu asmenybės:

1. Shaltmira ir jos labei kandūs bajorai („Kryžiaus žygis į Švēkšnā“, komiksai marškinėlių dizaino kon-

paradokso. Jis diskriminuojantis, nes mano „īvykių“ sąrašas sunkiai suprantamas ir beveik nieko nereiškia kitam žmogui, o kažką nuveikusiam – netgi įžeidžiantis, jei tame saraše jis nebūs pamintas. Neapsimetinėsi: svarbiausia tik tai, kas man pačiam svarbiausia, nepaisant to, ar šie įvykiai „visuotinai pripažinti“, ar pasibimi tik man.

Žinoma, stipriausias metu reiškinys yra Maidanas. Tai labiausiai

Onutės Narbutaitės opera „Kornetas“

statą visą vasarą, vėliau buvo išvežti nežinoma kryptimi...

Didžiajų metų bagažo dalį suda- ro išpužiai iš Paryžiaus ir Londono. Trys mėnesiai „Cité internationale des arts“ buvo rojaus periodas, leidės atskivertė, susikaupti ir aptiki daug svarbiausia. Labiausiai patikę ten matyti filmai – Jeano-Luco Go- dard'o „Sudie, kalba“, Pawełkowskio „Ida“ ir Sergejaus Lozni- cos „Maidanas“. Stipriausiai iš operų – Richardo Wagnerio „Tristanas ir Izolda“ su Violeta Urmana ir Billo Violas videoprojekcijomis, Peterio Sellaro režisuota „Bastilijos operoje“. Žaviasia iš premjerų – Claudio Monteverdi „Pompéjos karūnavimas“, Roberto Wilsono pastatyta „Garnier operoje“. Kiečiausias, iš proto varantis džiazas – jauno trimtininko Ambrose'o Akinmusirc'o kvintetas ir „Sun Ra Arkestra“, su- renęs jubiliejinį turą įkūrėjo 100-mečiui pažymėti. Absoliučiai tobulas audiovizualinius scansans – Roberto Henke's ir Tariko Barri „Fundamen- tal Forces“ ir tiesiog nesuvokiamos kokybės techninių aptarnavimų festi- valyje „ManiFest“, Paryžiaus Akusti- kos ir muzikos tyrimų ir koordina- cijos institute (IRCAM).

Klaidžiojimai megapolio gatvėmis, parkais ir priemiesčiais, trunksantys karta ispažinėti. Absoliučiai tobulas audiovizualinius scansans – Roberto Henke's ir Tariko Barri „Fundamen- tal Forces“ ir tiesiog nesuvokiamos kokybės techninių aptarnavimų festi- valyje „ManiFest“, Paryžiaus Akusti- kos ir muzikos tyrimų ir koordina- cijos institute (IRCAM).

Klaidžiojimai megapolio gatvėmis, parkais ir priemiesčiais, trunksantys karta ispažinėti. Absoliučiai tobulas audiovizualinius scansans – Roberto Henke's ir Tariko Barri „Fundamen- tal Forces“ ir tiesiog nesuvokiamos kokybės techninių aptarnavimų festi- valyje „ManiFest“, Paryžiaus Akusti- kos ir muzikos tyrimų ir koordina- cijos institute (IRCAM).

Jaunimo kamerinės muzikos die- nui (dabar vadinančius „Druskomania“) 30-metis, manyčiau, svarbus valstybės mastu: festivalio sumanystojai, pirmieji organizatoriai ir dalyviai išaugo meno bei politikos nacionalinius gavybinius procesus reguliuojančiomis asmenybėmis.

Tarp jų: Ričardas Kabelis, Rytis Mažulis, Kornelijus Platelis, Vilija Aleknaitė-Abramikienė, Vytautas Landsbergis.

Muzikologė Živilė Ramoškaitė:

Kadangi kultūros darbininkai vie- ni kitiems reiškia ir taip daug pretenzijų, neprisidėsiu prie jų. Užuot užsiėmusi tarpusavio nesutarimais, kultūros bendruomenė savo su- kauptą energiją turėtų kreipti į kultūros finansavimo gerinimą ir skaidrinimą. Galima retoriškai klausti, ar karta ne dėl kokių nors pretenzijų tarp šiųmečių Nacionalinės premijos laureatų nėra nė vieno muziko?

Man regis, finansavimo stygius buvo juntamas visų muzikinių teatrų ir koncertinių organizacijų veikloje. Jie priversti ieškoti pigių atliekų ar imtis komercinių projektų, kad galėtų surengti vieną kitą iški- lų meninį renginį. Vis dėlto tokį buvo, paminėsiu toli gražu ne visus.

Tai Onutės Narbutaitės operos „Kornetas“ pastatymas Nacionalinėje operos operos ir baleto teatre, pianisto Andriaus Žlabio ir dirigentės Mirigos Gražinytės koncertas su Nacionaliniu simfoniniu orkestru filharmonijoje, taip pat su šiuo orkestru

nybė paskatino, uždegė visu ben- dražygių kūrybinį karštį. Žiūrint spektaklį galėtų atrodyti, kad Jame visko labai daug – bet ar tai trukdo idėjos raiškai? Ar „Valkirijos“ sce- ninis vyksmas netrukde kur kas la- biau? „Kornetas“ jungia ir kūrybi- nes idėjas, ir pačius statytojus bei visus artistus. Publikai belieka ža- vėtis stebint, kaip tas neįsemiamos fantazijos perteklius suvaldomas.

Su jokiu grynaus muzikiniu įvykiu nepalyginamas Vasario 16-osios proga Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje surengtas vakaras „Iš Sibiro natū“ – Jūratės Vyliūtės ir Gailos Kirdienės knygos „Lietuviai ir muzika Sibire“ pristatymas. Va- karas buvo tarsi Atgimimo Sajūdžio mitingas, kuriamė skambėjo trem- tinių bei jų vaikaičių profesionali ir liaudiška muzika bei muzikavimas.

„Literatūros ir meno“ redakcijoje Astridai Petraitytei ir Edmundui Gedgaudui gime mintis, kaip eksponuoti dalį iš gausybės muzikolo- go nuotraukų. Sumanya jas atrinkti pagal temas, rodyti ekrane, pačiam autorui iškvienciant komentuoti ir, nemažiau svarbu, tai derinti (pakai- ciu ir kartu) su gya fortepijono muzika. Pokalbij nugirdusiai šiu ei- lučių autorei dirbant M. K. Čiurlionio namuose, ten surengti trys to- kie vakarai: „Aleksandro Skriabino muzika ir secesinė Vilniaus architek- tūra“, „Josepho Haydno muzika ir Vilniaus klasicizmo elementai“ (abiejuose vakaruose skambino Eugenijus Žarskas, nuotraukas demonstravo ir komentavo Edmundas Gedgaudas); „Kelionė ilgintis Vil- niaus“ (vaizdus iš kelionės po JAV komentavo Edmundas Gedgaudas, skambino Rokas Zubovas).

Jaunimo kamerinės muzikos die- nui (dabar vadinančius „Druskomania“) 30-metis, manyčiau, svarbus valstybės mastu: festivalio sumanystojai, pirmieji organizatoriai ir dalyviai išaugo meno bei politikos nacionalinius gavybinius procesus reguliuojančiomis asmenybėmis. Tarp jų: Ričardas Kabelis, Rytis Mažulis, Kornelijus Platelis, Vilija Aleknaitė-Abramikienė, Vytautas Landsbergis.

Muzikologė Živilė Ramoškaitė:

Kadangi kultūros darbininkai vie- ni kitiems reiškia ir taip daug pretenzijų, neprisidėsiu prie jų. Užuot užsiėmusi tarpusavio nesutarimais, kultūros bendruomenė savo su- kauptą energiją turėtų kreipti į kultūros finansavimo gerinimą ir skaidrinimą. Galima retoriškai klausti, ar karta ne dėl kokių nors pretenzijų tarp šiųmečių Nacionalinės premijos laureatų nėra nė vieno muziko?

Man regis, finansavimo stygius buvo juntamas visų muzikinių teatrų ir koncertinių organizacijų veikloje. Jie priversti ieškoti pigių atliekų ar imtis komercinių projektų, kad galėtų surengti vieną kitą iški- lų meninį renginį. Vis dėlto tokį buvo, paminėsiu toli gražu ne visus.

Tai Onutės Narbutaitės operos „Kornetas“ pastatymas Nacionalinėje operos operos ir baleto teatre, pianisto Andriaus Žlabio ir dirigentės Mirigos Gražinytės koncertas su Nacionaliniu simfoniniu orkestru filharmonijoje, taip pat su šiuo orkestru

I pasaulij ir namo

Choro „Jauna muzika“ 25-mečio koncerto „Keliautojo užrašai“ įspūdžiai

Rasa Murauskaitė

Keliauti laiku – ypatingas jausmas, o muzika bet kurią viešnagę padaro dar nuostabesnę ir nepamirštamą. 25-erius metus su muzika žengia Vilniaus savivaldybės kamerinis choras „Jauna muzika“ (meno vadovas ir dirigentas Vaclovas Augustinas), savo istoriją matuodamas spalvingomis programomis, apkeliautais kraštais, turtinė apdovanojimų skrynia, kūrybinėmis edukacinėmis iniciatyvomis ir neišdildomomis akimirkomis, žiūrovui suteikiančiomis meninę pilnatvę.

Nuo 1989-ųjų, kai kolektyvą įkūrė dirigentas ir kompozitorius Remigijus Merkelys bei ilgametis choro direktorius Algimantas Gurevičius, o 1992-aisiais vairė perėmė kompozitorius Vaclovas Augustinas, iš išvykų parsivežta gausybė apdovanojimų, tarp kurių ir 1993 m. laimėtas itin prestižinis *Grand Prix Europeo*. Vartant „Jaunos muzikos“ istorijos puslapius, į akis krenta kolektyvo aplankytų šalių gausybė – skersai išilgai išmaišyta Europa, kiti pasaulio kampelai, kur skambėjo lietuviška daina, žymios koncertų salės ir puikūs dirigenčiai, solistai bei kolektyvai, su kuriais chorui teko pasiodyti. Man, kaip jauniosios kartos žmogui, be abejijo, jisimintinas šio choro rūpesčiu, bendradarbiaujant su Lietuvos kompozitorų sąjunga, jau aštuonis kartus surengtas jaunu kompozitorų konkursas „Vox juvenitatis“, kuris ne vienam jaunam talentui tapo svarbia pakopa įsižvintinant profesionaliosios muzikos pasaulyje. Reikšmingų choro iniciatyvų, gerbtinų apdovanojimų daug, todėl visai nenuostabu, kad Vilniaus savivaldybės choras drąsiai vadina jaunu vieniu geriausių chorų Lietuvoje.

Jubiliejinius „Jaunos muzikos“ koncertas „Keliuonės užrašai“ (gruodžio 5 d. Vilniaus teatro arenoje) kolektyvo aplankytus kraštus, išgirstas dainas, patirtus įspūdžius sujungę į programą, kurioje, tarsi išdėlioti ekspozicijai, suskambo įvairiausią pasaulio kultūrų kūriniai, programėlė gražiai pavadinti atvirukais.

Gana logiška, kad savo gimtadieniui išprasminti choras pasirinko kelionę – judėjimo, vertybų paieškos simbolį. Tai tarsi tam tikras nueito kelio apibendrinimas, kelionė ne tik aplankytų kraštų, sutiktų žmonių, bet ir atrastų idealų, muzikos estetikos suvokimo pokyčių prasme. Tai puikiai iliustruoja ir choro interneto svetainės titulinėje skiltyje perskaiytos V. Augustino mintys: „Choras tai nuolatinis virsmas, nesibaigiantis tapsmas. Choras tai didele šeima arba maža valstybė. Choras tai organizmas, iš dalies paneigiantis asmenybę. Būti šio organizmo dalimi, aukoti savastį, bet tuo pačiu jausti bendrystės pilnatvę – tai yra tobulas choro su-pratimas.“

Kai rudens pradžioje sielą gaivino Tarptautinis šv. Jokūbo sakralinės muzikos festivalis, jo metu krito į aki, kad lietuvių chorų požiūris į chorinę muziką dažniausiai vis dar labai tradiciškas. Sunku paneigti, jog lankantis choro muzikos koncertuose Lietuvoje neretai apninka naujumo, netikėtumo elementą, netgi savotiško šoko ilgesys. Todėl „Jaunos muzikos“ pasirinkimas nebandyti savo šventinio koncerto paversti pompastiška, nudailinta švente – sprendimas nebanalus, įdomus ir profesionaliai įgyvendintas. Kadangi dažnai ši chorą girdime atliekant kūrinius *a cappella*, ši kartą pradžiugino galimybę jų pasiklausyti akompanuojant puikiems muzikantams – gitaristui iš Belgijos Bertui Coolsui, perkusininkui Arkadijui Gotesmanui, kontrabosininkui Vyčiui Nivinskui bei saksofonininkui Remigijui Rančiui. O tikras vakaro perlas buvo vokalistė Indrė Jurgelevičiūtė, visai programai suteikusi unikalų skambesį. Kaip koncerto metu pamėjo ir pats V. Augustinas, kartu su Andrei bei instrumentininkų kompanija „Jaunai muzikai“ pavysko sukurti mažą stebuklą.

Puikiai nuteikė organiška renginio režisūra (Eglė Storpirštienė): kelionių užrašus skaiciusios ir tam tikra prasme koncerto vedėjos parėigas perėmusios Eglės Nepaitės balsas ir kalbėjimo maniera puikiai

tiko magija kvepiančiai atmosferai, o natūralūs, laisvi perėjimai iš vienos kompozicijos į kitą padėjo išvengti oficialumo. Kadaise viešint Prancūzijoje teko lankytis keliuose žymiojo „Ensemble InterContemporain“ koncertuose ir, tiesą sakant, vienas jų pasirodė kažkuo labai panaujas iš jubiliejinių „Jaunos muzikos“ vakara – ir elementariai žaidimu švesa momentais, ir įvairialypę, net siek tiek eklektiška programa, ir tyrančia neformalia nuotaika.

Pirmieji du kūriniai – Vaclovo Augustino „Tu man graži kaip vašaros diena“ ir iš Airijos atsivežtas Michaelio McGlynnos „Incantation“ buvo iš pirmieji sprinto metrai – išibėgėta gerai, bet iki didžiausio greičio dar trūko. Ilgai lauki nereikėjo, nes ypatinga muzikos grožį atskleidė I. Jurgelevičiūtė. Jos ir choro atlikla sefardų daina „Morenika“ susižavėjimo vertas kūrinys. Tokia muzika verčia įtempti visas kūno ląstes, nes skleidžia ypatinę per šimtmiečius sukauptą ir išsaugotą jėgą, tikrą, nesuvaidintą žmonių džiaugsmą ir skausmą. Šis kūrinys simbolizavo ir viso koncerto toną – lengvai nostalgiską, tačiau džiaugsmingą, nepaprastai emocingą ir siek tiek egzotišką.

Kas atsitinka, kai susiduria šiaurietiškas ir pietietiškas temperamentai? Atsakymas į šį klausimą nuskambėjo švedo Larso Janssono aranžuotoje brazilų tradicinėje daine „The Mothers of Brazil“ – žavias atspindėti Ganą ir JAV, bet žinant istoriją ši atskirtis veikiausiai net ne-reikalinga. Kompoziciją atlikę choro solistai ir I. Jurgelevičiūtė patraukė įdomiu skirtingų vokalinų stilų sąlyčiu: labai įdomiai derėjo klasicine maniera dainavusių choristų ir I. Jurgelevičiūtės džiazu artimesnis, kūrinio pagrindą palaike vokalas. Geriausiai nuskambėjusių grynos chorinės muzikos kūriniai pavadinčiai tradicinių zulų dainų popuri – suvenyrą iš Pietų Afrikos. Energi-

Chorus „Jauna muzika“

R. ŠEŠKAICIŪ NUOTR.

ja, puiki chorinė faktūra, geras atlirkimas, uždeganti nuotaika. Jei klausantis atlikęjų nebūtų matyti, būtų galima pagalvoti, kad „Jauna muzika“ ištaisė staigmeną ir atsivežė svečių iš Afrikos. Panašia spalva nuskambėjo ir iš Indonezijos atkeliaus Ponto Purbos kompozicija „Sik sik si batu manikkam“ – dar vienas žiupsnelis egzotikos.

Iš bendro programos konteksto gražiai išskirytė „lauktuvės“ iš Jungtinė Amerikos Valstijų – amerikiečių dainininkės ir dainų autorės Julie Gold kūrinys „From a distance“, 1990 m. laimėjės „Grammy“ apdovanojimą kaip geriausia metų daina. Panaulyje sukurtą gausybę šios kompozicijos versijų, o šiam koncerte nuskambėjo jos aranžuotė trimis choro solistėmis. Nors iš pradžių jų balsai ne kartą sudrebėjo, atlikėjoms galutinai išjautus iš kūrinio nuotaiką primenant gospelą daina nuskambėjo išraiškingai ir įtaigiai. Paprastas, santūras kūrinys tik dar kartą patvirtino gerai žinomą minčią, jog geniai tai, kas paprasta.

Išskirtinio dėmesio vertas iš Argentinos atkeliaus Arielio Ramirezo Felixo Lunos kūrinys „Alfonsina y el mar“, pasakojantis apie tragiskai žuvusią poetę. Čia vėl žavėjo I. Jurgelevičiūtė. Prie kompozicijos ir jos atlikimo nieko nebepridėsi – emocijne jėga nuščiuvę gérėjosi visi. Kitaiap ištrigo kanadetiškas „atvirukas“ – Joni Mitchell kūrinys „Shadows and

light“. Nežinia, ar kūrinys pakišo koją režisūrai, bet ši kompozicija, kurios metu choristai užsidegė žvaiges ir bandė kurti dar vieną naratyvą, pasirodė banaloka.

Namai – pradžiai ir pabaiga, įkvėpia juos palikti, iškeliauti, pamatyti ir patirti skirtinėlius gyvenimo skonius ir poskonius. Tačiau net ir tie, kurie deda pastangas, norėdamis atsiriboti nuo tautos, valstybės, vis vieną gyvenimą ieško namų, į kuriuos galėtų sugrįžti. Šis uždaras gyvenimo ratas koncerte buvo gražiai išprasmintas: pradžiai ir pabaigai pasirinkti lietuviški kūriniai: kaip jau minėta, vakarą pradėjo V. Augustino daina, o užbaigė jo aranžuota lietuvių liaudies „Sodai leiliuoj“). Adventinis kūrinys, žavintis rimtimi, subtilumu, padailintas magiško delnų šiugždesio akompagnimentu, buvo pats jautriusias ir jaukiausias vakaro akimirksnis, tokis trumpas ir trapus – juk stebuklai nerunka ilgai...

Šie metai – jubiliejiniai ne tik chorui, bet ir jo sielai V. Augustinui, o koncerto pradžioje paaikiėjo, kad 450 metų jubiliejų 2014-aisiais mini ir... Williamas Shakespeare'as. Ši atida bene žymiausiam visų laikų paulio plunksnos meistrui labai simbolika – galbūt ir choras sau linki tokio ilgaamžiškumo ir nemirtingumo? Panašu, kad iš Lietuvos muzikos istorijos metraštį „Jauna muzika“ jau iširaše neblunkančiu rašalu.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

Mūzos Rubackytės interpretuotas Ludwig van Beethoven Penktasis fortėpijono koncertas, kai kurios Lietuvos kamerinio, Šv. Kristoforo, Valstybinio simfoninio orkestrų programos, gausių Lietuvos kamerinių ansamblių koncertai. „Vilniaus festivalyje“ ypač įsiminė Luko Geniūšo rečitalis, „Gaidoje“ – Philipo Glasso ir jo ansamblio pasiodymas. Buvo visiškai sensacinių gastočių, be kurių užmigtume ant savų laurų. Turbūt jau aišku, kad minėsiu pirmąsyk į Lietuvą atvykusią gyvąją legendą Marthą Argerich, koncertavusią su Gidonu Kremeriu ir „Kremerata Baltica“, bei Izraelio filharmonijos orkestru su Zubinu Mehta ir Violeta Urmana.

Naujausi karštū įspūdžiai – gruo-

Marta Argerich

A. HEITMANO NUOTR.

džio 10 d. Operos ir baletų teatre Gintaro Rinkevičiaus diriguotas emocingas įtaigus „Karmen“ spektaklis, kuriamo po ilgesnės pertraukos vėl sužibėjo Ieva Prudnikovaitė,

vokalo ir vaidybos požiūriu tiesiog pasigérėtina Carmen!

Muzikos kritikas Edgaras Polauskas:
Galvojant apie svarbiausius 2014-

ųjų meninius potyrius, kurių šie metai buvo gana dosnūs, visų pirmą prisimenu subtiliosios Onutės Narbutaitės operą „Kornetas“ Lietuvos nacionaliniame operos ir baletų teatre. Reto grožio intelektualinė fiesta, prie bendro stalą sukvietusi savitą ir kone barokiškai patraukliai muziką, Rainerį Maria Rilke, keistusios sapnuojančius Oskaro Kokoschkos berniūkštis ir daugelį literaturinio žodžio meistrų. Tai spektaklis, kurio valandos iš tamsaus vyno ir tūkstančio rožių teka šniokšdamos į sapnuojančią naktį – o mums, žiūrovams, viejas malonumas tokį vyną skanauti.

Antras didžiausias šių metų įspūdis, prie kurio vis norisi sugrįžti – tai dviemų muzikos šamanų – Ivo Pogoreličiaus ir Martos Argerich koncertai (Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje ir Vilniaus Kongresu-

rūmuose). Juodasis Karalius ir Baltoji Karalienė, o gal atvirkšciai? I. Pogoreličiaus netikėtu paprastumu alsuojančius Ferencas Lisztas ir staiga, dar netikėčiai visiškai sukrenčiantis Johannes Brahmsas, savo negailestinga, rėžiančią emocija sukeliantis net ir fizinių kūnų apimantį tylaus sielvarto išgvėnimą ir suvokimą, kad būna Menininkų, kurie geba raudoti scenoje nepraliestami nė vienos ašaros. Arba kuri moka į kelijų valandų trukmés koncertą sudėti viso gyvenimo džiaugsmą – kaip magiškoji Marta. Viena nedidukė moteris, tarp savo talentinguoju pirstu laikanti, regis, visą pasaulio energiją ir vos vienai taikliai mestu žvilgsniu gebanti maksimaliai įlektinti viską aplink. Rezultatas – labai tikras katarsis. Ar panašū katarsiu sulaikome 2015 metais? Tikėkimės.

Plotas laisvas visiems...

tik kai kurioms laisvesnis parodoje „Postidėja III“

Goda Aksamitauškaitė

Gruodžio 2 d. pavakarė galerija „Kairė-dešinė“ pasitinka lankytojų akį rėžiančio raudonio plakatu ir trečiajā „Postidėjos“ paroda. Kur joje vyksta *post-*, kitas klausimas, gal tai tik skambus ir ambicingas pavadinimas, užsilikęs nuo ankstesnių dviejų parodų, – „Postidėja“ vis dėlto yra testiminių projektas. Šiakart paantraštė pasirinktas „plotas“, bent jau mano kartos žmonėms suvokiamas kaip tėvų autoritetą ir etines dogmas paminanties reiškinys, neapsiribojant erdviniu „ploto“ suvokimu, o apibūdina visa, kas vyksta – it sių dienų bakchanalijos.

Susirenka moterys ir daro joms svarbius dalykus, tik su mažiau vyno. Laimei, tie dalykai svarbūs ne tik joms, tai jrodo parodos atidarymas ir publikos dėmesys (bet irgi su mažiau vyno). Stipri šiuolaikinių menininkų kompanija dékoja kuratorei Laimai Kreivytėi, o ši dera mai pasuklina ir sako, jog neku ravo – kūrybos, projekto gimimo procesas vyko nuolatinio komunikavimo bei bendradarbiavimo principais. Kompaniją sudaro: Jurga Barilaitė, Eglė Gineitytė, Paulina Eglė Pukytė, Eglė Ridikaitė, Laisvydė Šalčiūtė, Beatričė Vanagaitė su Ernestu Vala, Laura Zala, Cooltūristės kartu su Inga Erdmanė, Carolina Trigo ir architektė Julija Reklaitė.

Tiesa, „ploto“ yra ir kitas, dar laisvesnis „plotas“, tame lytyne nebe-

diferencijuojamos, o suteikiama platforma pasirodyti kiekvienam (-ai) norinčiam (-iai), jei tik turi idėją (va va, vėlgi – kur tas *postidėjiskumas?*) arba yra pakankamai drąsus (-i). Megzti kojines, stovėti valandą nejudant, parengti pristatymą – viškas tinka. Tik vėl netyčia sutapo taip, jog plotas plote kol kas priglaudžia tik moteriškos lyties iniciatorės. Laisvų va karu iki parodos uždarymo gruodžio 20 d. dar yra; nežinau, kokia galėtų būti liberalesnė aplinka iki šiol pirmojo žingsnio žengti nesiryžusiam, bet kūrybinio potencialo sklidinam asmeniui. Tačiau nercikia apsigauti – šis plotas, galerija bei kuratorė neužsiima vien chaltūra (gal tik truputį) ir neteikia prieglobščio tik meno pirmokams. Atidarymo metu vyko Lauros Kreivytės performansas „Prisukama lėlė“, kur makinės kaip savitas meno kūriny moters kūną padarė taip pat kūri niu, tačiau kartu jি dar labiau objektyvizavo – menas tarsi tampa savęs represavimo forma. 9 d. vyko Fioklos Kiurė paskaita „Feminizmo idėjos romų bendruomenėje“, kurios metu atskleidė daug platesnio masto problema: kultūrinės tradicijos prieštarauja žmogaus teisėms ne tik sostinių romų tabore. Išsamiaj ekskursiją ir eksponatų fotografiavimo dirbtuvės 10 d. vedė Dalia Mirkonytė, apie smurtą kalbėjo ir lyties įtakos jo atsiradimui klausimą kėlė Margarita Jankauskaitė. Intriguojančios dvi būsimos iniciatyvos: Shaltmira,

kuri meno scenai nebe naujiena, 16 d. kurs vietoje / pademonstruos / kalbės apie (?) anachronizmą „Stipresnė už žiurkę“, o trečadienio (17 d.) pavakarės tamšą pasitelkusios, pirmai tokio pobūdžio antvntūrai pasirūpusios Ineta Armanavičiūtė ir Goda Gurinskaitė žada performatyvų fotografijų ir poezijos pristatymą (iš imtinai rekomenduoju pernelyg linksmame gyvenime pasigedusiems gerous jaunatiško nihilizmo dozēs).

„Postidėja III“ puiki tuo, jog kūriniai ir bendra parodos nuotaika pristato, kaip teigiamas anonse, „aktualias meno tendencijas per moters suvokimo prizmę“ ne deklaratatyviai, o pagrįstai, ramiai, artikuliuotai, kartais žaismingai. Panašu, kad nors menininkės turėjo galvoje kūniškumo klausimus ir feminizmo diskursą, to nekélė į prasminės hierarchijos viršūnę, t.y. kūriniai neteikia tik į vienus suvokimo ir interpretacijos vartus. Mintys juda skirtingomis kryptimis paraleliai, dominuojančios prasmės néra. Cooltūriščių, Ingos Erdmanės ir Carolinos Trigo performansas (pateiktas videofilmo pavidalu), „I“ apeliuoja į žmogaus (ne vyro ar moters) akitatą su savimi aklinoje tamsoje ir tos dažniausiai nemalonios, provokuojančios akistatos išraišką opoziciją (vidus–išorė, tamsa–šviesa) susidūrimo akimirką. Eglė Ridikaitė kūriniu „Grindys“ žaidžia su lankytojo pastabumu bei trijų dimensijų erdvės kanono (be abejo, jo faktini

Laima Kreivytė ir Lauros Kreivytės performansas „Prisukama lėlė“. 2014 m.

A. NARŪŠYTĖS NUOTR.

egzistavimą patvirtintą ir fizika, ir empirika) veikimu žmogaus sąmonėje, paprastai kalbant – autorė „perkelia“ galerijos grindis ant sie nos (išvietintas menas?). Laura Zala fotografuoja galerijos kampus ir greta pateikia pusvalandžio trukmės garsą iš „MAXXI“ Romoje. Greta puikios kompozicijos (atskirios fotografijos ir bendros ekspozicijos), iškyla tikrovės ir fikcijos aspektas. Viskas priklauso nuo to, kaip bus atsakyta į fundamentalų klausimą: kas esti pirmiau – kūrinių (daiktas) ar pavadinimas (vardas)? Jei siekiu pirmenybę vardui, ten ir bus būtent galerijos kampai, nors fiziškai tai galėtų būti nors ir ligoniškės neurologijos skyriaus palata. Garsas, kurio, tiesa sa kant, beveik negirdėti, apsispresti nepadeda, tad žiurovas arba pasiti ki autore ir stebi ekspozicijų erdvę sienų fotografijas, arba neprivilegijuoją vardo ir kuria savą tiesos plotmę. Eglė Gineitytė abstrahuoja peizažus ir papildo kampuotą, konstruktivią dešiniąją „Kairės-dešinės“ salę. Paulina Eglė Pukytė kū

riniu „Baby dar kartą“, pasitelkdama popkultūros įvaizdžius ir redukuodama vizualinę raišką, irgi bando žiūrovo pastabumą (tinkas nubyrėjės ne dėl galerininkų aplaudimo!) ir šmaikščiai kalba apie komunikacijos problemą – nors galvą į sieną daužyk.

Pabaigai truputis didaktikos – kickvienos salės kūrinių prasminius persiklojimus, kuriuos atskleidžia architektės Julijos Reklaitės sprendimai, patariu pasiaiškinti savaran kiškai. Ir truputis pagyrų – plakato kompozicija puikiai susikalba su ploto architektūra, *brave!* Nemana, kad „Postidėjoje III“ rodomų kūrinių giminimą lėmė grynai menininkų fiziologija (buvimas moterimis), bet vis dėlto paroda racionaliai ir artikuliuotai skatina feministinės diskusijos vyksmą.

Paroda vyksta iki gruodžio 20 d. Vilniaus grafikos meno centro galerija „Kairė-dešinė“ (Latako g. 3, Vilnius) Dirba antradieniais–penktadieniais 11–18 val., šeštadieniais 12–15 val.

Laikraštis

ATKELTA IŠ 1 PSL.

Dauguma sutinka (o klausiau ne tik bendraamžių, bet ir studentų), kad dabar laikas lieka neaprašytas. Joms atėjus, prisukti žmonės tarsi grįžta į ankstesnį žmonių būvi – gyvenimą iki elektros atradimo. Anot Adamo Franko, žvakės buvo brangios ir nelabai ryškiai švietė, tad žmonės eidavo miegoti vos sutemus. Atsibudė paslaminėdavo po tamsius kambarius, paskui užsidegdamo žvakę ir parašdavo dienoraštyste, kaip George’as Farquharas: „Tikriausiai jau po vidurnakčio, nes jau pamiegojau savo pirmajį miegą.“ Tada eidavo miegoti antrojo. Ir taip visą žiemą – ilga naktis praeidavo snaudulingai būdruojant. Žmonės nelabai skyrėsi nuo mešku. O štai dabar išvis nemieta: jau beveik antra valanda nakties, rašau žiūrėdama į šviečiantį ekraną, patikrinu feisbuką – nemigai ir kitis (au, Erika, Monika!).

Iki laikrodžių atsiradimo laikas buvo tik subjektivus. Neapibrėžtai tekėjo įrečmintas kosmoso ciklų: Ménulio ar Saulės patekėjimo, sniego, žibuočių, prinokusiu obuolių, briedžio numestų ragų. Tie rémai buvo platūs ir juose kiekvieno žmogaus laikas įėjo skirtingai – įėjo sau, lašėjo ar kunkuliavo, šniokšdamas

krito iš didelio aukščio ar tyvulia vo, kaupėsi kartais išsiliedamas per kraštus, kartais beveik susigerdavo į perdžiūvusią samonę. Dabar tas rémas susitraukė iki neapčiuopiamai menkos sekundės dalies – greičio, kuriuo atskrieja elektroniniai laiškai ir SMS žinutės. Kitaip tariant, rėmo nebėliko, tik linija. Tik be garso kintantys elektrominio laikrodžio skaičiai – visada pirmyn, niekada atgal ar iš naujo. Būti visada online reiškia būti tarsi ant lyno, praradus Kanto apriorinę individu alias būties duotį. Bet nuo šio lyno nukrisi tik į tekstų tyre. Ji ne tik ne medžiagiška, bet ir beorė, per ją krisi kiaurai, nieko neužkludydamas, tačiau ir neužsimuši, nes joje nėra dugno. Bet kuriame tekstuose tyres taške yra vėl tas pats lynes – tarsi koks linijinis labirintas. Kaip tame kas nors dar gali būti skolinges ženkli?

Vis dėlto karta pavyksta iš jo ištrūkti. Vienas kartas buvo visai neseniai. Su Gintaru Zinkevičiumi sėdėjome „Budulėje“ – tai tokia kavinė prie Halės turgaus. Ten yra kompozitorius ir plaktos grietinėlės. Kol svartėme, ar labirintas turi klaidinti, ar kur nors nuvesti, atšalo cepelinai ir sriuba, o laikas išsiliejo per kraštus. Paskui išėjau pavedžioti Pepės. Ant

kalnelio sutikom Viski, jo šeimininko vardo nežinau. Su juo visada pašnekam apie šunis ir Lietuvos likimą. Bet tą vakarą jis tik tarstelėjo: „Pasišnekėčiau, bet klausausi advento giesmių.“ Ir nuėjo. Abu stovinavom atskirai tamsoje. Jis – apsigaubės garsais, aš – žiūrėdama, kaip Pepé vaiko varnas. Juoda – juodas. Tolumoje švietė langas, jí valanti moteris atrodė kaip skulptūra, Žaliasio tilto kolūkietės ir Milo Veneros lydinas. Pepé iš duobės atsinešė storą blyną ir kuo skubiau suėdė. Bet galvijų kaukolii krūvos kažkodėl nelietė. Kaukolės labiau domino varnas. Mintyse jau rezgiau tradicinio kalėdinio pasakojimo pradžią, bet ją pertraukė Visko šeimininkas:

– Ar pastebėjote, kad jūsų laikraštyste į metų pabaigą ēmė kartotis gulbės?

Pastebėjau. Pirmiausia jos pasirodė Laisvydė Šalčiūtės parodoje – jų kaklai vinguuriavo Ledai tarp kojų, sparnai klostė nuogą jos kūną, o visa tai nuo pakylos stebėjo „tikras“ gulbinas melagis. Paskui buvo knygą „Plastiniame gulbių girkždėjime. Šeškus“ ir fotografija: parkas pilnas žmonių – ant suolo sulenktonmis nugaromis sėdinti, kažkai priekaištingai aptarinėjančių tetulių, vaikų

šen bei ten, stovinuojančių vyrių. Ir niekas nepastebi kylančių karuselės gulbių – kad jos, pamėtėtos metalinių rankų, atitrūksta ir plaukia nematomu ežeru aplink juodą gulbiną tarsi skylypeizaže: tuoja kažkas bus. Galiausiai gulbė praskrido Dainiaus Liškevičiaus Labirinte, numesdama debesies plunksnų pažadino manę iš tikrovės ir nunešė nezinoma kryptimi. Šalčiūtė, Šeškus, Liškevičius – niekas iki šiol nežinojo, kad jų pardavės šnara gulbių sparnais.

Taip gulbėmis sudygsniotas laikas įėjo į metų pabaigą. Greitėdamas. Reikalaudamas vis naujo lesalo tuštiems laikraštio puslapiams. Niekių nepastebint atsiskirdamas nuo tikrovės karkaso. Ir nusinešdamas milijardus ženklių paskui juodai nežinios gulbiną.

O čia, Žemėje, ryte jau nusimetusti kalėdinį straipsni kaip styrinės ragus, pagalvojau sau: puikus tas lietuviškas žodis „laikraštis“ – ne naujinės mums svarbiausia, bet kad laikas būtų aprašytas. Ar parašytas? Juk jei ne tie tušti puslapiai, daug ko tarsi nebūtų buvę. Kol yra laikraštis, metų viršmą galiu stebėti ramiai – po ilgaiusios nakties tik atsivers naujas puslapis ir jame vėl kažkas rašys laiką. Neišvengiamai.

Dailė kaip varlinukas ar smėlio dėžę

Kas jvyko / nejvyko dailės gyvenime 2014-aisiais

Vidas Poškus

Pateikiant išsamiai ir jvairiapusė visų (o, siaube – visus!!!) praeinančių metų dailės jvykių bei renginių, sumanymų ir įsitikinimų apžvalgą, reikia gerokai įtempti smegeninę ir 1) prisiminti visus tuos atvejus; taip pat 2) teisintis (arba nesiteisinti, bet argumentuoti), jeigu kokiam nors iš jų nedalyvauta arba jis palaikytas nevertu dėmesio... Iš karto dar norisi pasakyti, kad ir fiziškai, ir psychologiskai neįmanoma sudalyvauti visur. Štai atrodo, kad Lietuvos dailės gyvenimas yra seklus ir kartais monotonuškas, o staiga pamatai, kad kartais visa tai primena vadinaujam „varlių pliazą“, kuriamo iki keilių (sekliu!) braidžiojantys vaikai (bet jų labai daug) taškos, rėkaus, triukšmaus, žaidžiai ir tiesiog džiaugiasi pačiu procesu – kol jis sutruko do koks nors pilvotas ir gyvenimui taip pat norintis pasidžiaugti (bet nepakenčiantis bamblių taškymosi) dėdė. Arba kaip kokia smėlio dėžė – mažamečiai (diedeliausiai jų bendruomenė) mojuoja kastuvėliais, stato netvarias pilis ir kitokius infantilius architektūros objektus. Tuomet ateina chuliganavotas dižkis arba budri bei neperkalbama auklė ir pakoreguoja jvykius savo mis linkmėmis. Tokie turbūt buvo ir 2014-ieji dailėje. Viskas vyko kaip visuomet – labai daug parodų, pristatymų ir kitokių „projektų“ (pasinaudodamas proga atkreipsiu dėmesį, kad ši žodži toleruoju tik kalbose apie architektūrą), bet būta ir tokų reiškinijų, kurie lyg kokie orientyrai suteikia konkretių laiko atkarpa unikalų bruožų. Ir kas gali žinoti – galbūt visa tai darys esminiu pokyčiu ir ateityje...

Bet, žinoma, tie orientyrai ir kitokios į atmintį įstrigusios detalės yra be galo subjektyvūs dalykas. Štai man pačiam asmeniškai visuomet labiau imponuoja ne tokie akivaizdūs ir viešumoje visomis spalvomis besipuikuojantys atvejai. O ir laikai pasikeitė – čia reikia geru žodžiu mineti ar keikti dauggalį internetą (visgi nesutinku aš su baumaniškomis baimėmis), kuris leidžia tam tikrus jvykius pastebeti neišešant užpakalio net iš saugios ir jaukios namų aplinkos. Nežinau, ar man reikėtų mineti fotografiją (juk fotografija su daile koegzistuoja kaip katė su šuniu – mūsų laikais daugiau taikiai nei karingai), tačiau vienu iš didžiausių fotografinių šių metų nuotykių laikyčiau Virginijaus Kinčinaitės nuotraukas. Socialinis tinklas „Facebook“ leidžia man beveik kasdien stebėti vis naujus ir naujus šeðevrus (sakau tai be jokios ironijos), ir galvoju – kodėl taip yra? O yra labai paprastai. Kinčinaitės turi savitą komponavimo ir stebėjimo dovaną (be abejos, tai daryti padeda sunkiasvoris humanitarinio mokslo ir žinių bagažas). Juolab cehui neprisklausantis menininkas (o Kinčinaitė dera tituluoti būtent tokiu žodžiu) sugeba pamatyti kitaip, ne visai tipiškai, ne pagal nusistovėjus

sias žiūrėjimo per objektyvą normas. Kinčinaitės yra tapybiškas fotomenininkas – jo kompozicijos sumodeliuotos naudojant karavadžišką *tenebroso* principą, o ir komponavimo principai gryna barokai – dramatiški, teatrališki, paremti vaizduojamų objektų gestikuliacijomis. Kinčinaitės fotografijos yra išsaugojusios ir informacinių funkcijų, todėl padeda išplėsti ir nuotraukas kontempluojančiojo horizontus – mintimis galima nukelauti nei labai toli, nei arti – į vakarietiškos civilizacijos lopšį (ar vieną iš jų), Viduržemio jūros regioną, nes iš Italijos yra atkeliauę ypač daug kadru. Svarbu, kad tai ne pigūs egzotizmai (tokie tipiški fotografinėi kultūrai), bet organiški („savi“, lyg kažkur matyt) vaizdai, priverčiantys patikėti, kad kadaise Palemonas iš tiesų atkeliauoj į Litaueniją iš savo gimtųjų Apeninų – nes viskas, kas vyko kadaise ir kažkur, tampa „baisiai“ svarbia aktualija čia irabar. Kita vertus, Kinčinaitės, kaip fotomenininkas, yra ne tik pačiu vyksmu susižavėjės praktikas, bet ir blaivai analizuojantis teoretikas, tai iliustruoja, pavyzdžiuoja, kad ir gruodžio 12 d. Kauno galerijoje vykusi jo paskaita „Biometrija ir selfi“ kur per istorinį kontekstą (kriminalinė biometrija) buvo brėžiamos asmeninių tyrinėjimo ir interpretavimo kryptys.

Panašiai ir su kitais dvieim dailininkais bei jų inspiruotais jvykiais, išsirėžusiais maniškėje šių metų atmintyje. Vienas iš jų būtū Rokiškyje gyvenantis Raimondas Gailiūnas, kitas – Bronius Rudys iš tų pačių kinčinaitiškųjų Šiaulių. Abu šie menininkai yra lyg ir žinomi, ir vertinami, tačiau geografinės aplinkybės (kurios pas mus iki šiol šabloniškai vertinamos kaip kažkokis trūkumas – „esą taip nutilotama nuo to viešinėlio ir nepakartojamo kultūros taško...“) nustumia juos į kultūros pakraštį. Gailiūnas ramiai sau tapo – ir tai yra ypatinga bei reikšminga savaimė. Vėlgi, toji pati „snukiaknygė“ vis pateikia naujų tapybiniai Gailiūno staigmenų, kurias galima nusakyti paprastai – spalva kaip nuotykių ir atsikrimas. Nebanalai dramatiškai koloritas šiomis dienomis yra vertybė. Gailiūno spalvinis mąstymas ir matymas yra ypatingas – apokalipinis, rėkiantis visomis brangakmenio spalvomis (toks turbūt bus dangus laikų pabaigoje). Dar įdomu, kad toje Gailiūno tapyboje yra politinių ir pilietinių potekščių ir užuominų (visi tie veidai bei fizionomijos visuomet kažkai jau labai primena...), kurios suteikia papildomas žiūrėjimo intrigos. Pavasarį Pa-veikslų galerijoje Kaune veikė šiai tapytojo personalinė paroda „Atviras langas“, ją paženklino katalogas (su darė Kristina Budrytė-Genevičė), taip pat siemet Enrika Striogaitė sukūrė filmą „Neužtirkintas saugumas“ apie Gailiūną, – tad jau vien dėl šių kelių epizodų verta mineti Gailiūną kaip vieną iš metų jvykių.

Kitą jvykį sukūrė Bronius Rudys. Esu šio puikaus piešėjo gerbėjas dar

nuo 9-ojo dešimtmečio pabaigos (kaip per miglas prisimenu vaikystės tėvų namuose ant sienos kabojus kažkurių parodos plakata). Per kelis dešimtmečius Rudžio kūryba labai ryškiai, netgi radikalai evoliucionavo, tačiau jā visuomet ženklinio drąsios, netikėtos naujų raiškos būdų ir formų paieškos, intelektualumas (tokia reikalinga mūsų meninė kategorija!). Vis dėlto piešybinis – grafinis, peraugantis į budistinį hieroglifą (ir īgaunantis jo svorio), – pradas Rudžio meninėje strategijoje, net pačiuose performatyviausiose artefaktuose, yra išlikęs. Tuo buvo galima įsitikinti menininko „dėžėje“ – personalinėje parodoje „Inbox“, veikusioje festivalio „VIRUS'19“ kontekste. Būtent dėl to piešinio (kaip kokią kinišką „kuollo“ – estetinio postulato) Rudys kalba kuo tikriausiai *koanais* – o šiemis perskaityti ir išsifruoti tikrai reikia pastangų!

Kalbėdamas apie to menininko buvimo šiek tiek nuošalėje situaciją, norėčiau prisiminti ir vieną iš šių metų netekčių. Klaudijus Petruolis išėjo iš tiesų baisiai netikėtai. Šis dailininkas jau kurį laiką buvo pasitraukęs nuo tų ne visuomet malonių viešojo gyvenimo skersvę – tokį jo pasirinkimą lėmė asmeninis požiūris ir net kūrybinė koncepcija. Mačiau jį paskutinį kartą prieš metus, Jūratės Mykolaitytės parodos VDA galerijoje „Akademija“ atidaryyme. Petruolis man buvo sidabriškų fotorealistinių (ar šioms artimų) tapybinių kompozicijų ankstyvuoju periodu ir „Kriokiančio karevio“ (1994 m., regis, pirminis pavadinimas buvo „Eimunto Nekrošiaus kareivis“?) autoriumi. Būdamas tvirtai įsitikinęs, kad dailininko gyvenimas nesibaigia su fizine jo netektimi, atėityje tikiuosi įdomių ir netikėtų suistikimų su Klaudo kūryba...

Ir dar apie tą buvimo truputėlį šone nuo bendojo isteblišmento poziciją – lyg ir nenorėčiau veltis į nuolat (kiekvienais metais) atsinaujinančias diskusijas dėl Nacionalinės premijos. Tačiau šiemet aš rimtai apgailestaujau dėl Birutės Žilytės – dėl to, kad ji, o kartu su ja ir visa dailininkų bendruomenė, buvo palikta nuošalyje... Kita vertus, turint omenyje kadaise sunaikintas „Nykštuko“ kavinės freskas, taip pat sparčiai išstanti ir niokojamą, niekam nereikalinčią Valkininkų vaikų sanatorijos „Pušelė“ sieninę tapybą (normaliai pasaulioje jos pažiūrėti važiuotų minios, o man, kadaise ten besilankiusiam, vietinių „intelektualų“ buvo pasakyta – „A, tai tie balvoni...“ – tad koks požiūris, tokia ir būklė), Nacionalinės premijos su teikimas būtų, švelniai tariant, fuzijos veiksmais. Visgi menininkus reikia gerbti ne tik diplomais, bet ir pagarba ju kūrybai...

Paveldo ir šių metų atsitikimų atveju norėčiau pasidalinti asmeniniu potriūriu – pavasarį visai netyciai patekau į Vilniaus Didžiojoje gatvėje esančius Mykolo Kazimiero Paco rūmus – brandžiojo Lietuvos Di-

Birutė Žilytė, „Žalgiris II. Didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas“. 1980 m.

džiosios Kunigaikštystės baroko paminklą, kuo tikriausiai Sapiegų rūmų Antakalnyje giminaičių. Tik Sapiegų rūmams skiriamą daug dėmesio, o Paco, tegul ir pačiam sostinės epicentre, stovi lyg ir šone, tartum nuošalėje (būtent todėl galėtų būti neboglu viso mūsų dailės gyvenimo simboliu). Ten dabar, regis, prasidėję kažkokie tyrimai – tad didžiausia staigmena buvo ne tik matyti užmūrytos lodžijos kontūrus, beveik berninišką laiptinę, bet ir atidengtos polichromijos likučius – lyg per rūkų šmežuojančius veidus, architektūros fragmentus. Vėlgi, remiantis liūdnū Žilytės kūrybos nepuoselėjimo pavyzdžiu, belieka tik nuogąstauti, kad kažko panašaus neatsitiktų su barokiniu objektu (o juk paveldas pas mus nelaikomas nei aktualija, nei kažkuo tauzotinu)...

Nors nereikia skubtis – yra ir įkviepiantį reiškinį. Tokiu galėtų būti Kęstučio Grigaliūno „Vaiždu archyvas / sąsiuvinis Nr. 1“ – varburgiškai (čia ne mano, o Eriko Grigoravičienės ir paties autorius įžvalga) tėsiants represuotų gyvenimų epą. Tokiu žodžiu nebūtų klaudinga apibrėžti tai, ką jau ne vienus metus daro minėtas menininkas (nors toks pasakomas yra ir šiek tiek schematiuotas). „Vaiždu archyvas / sąsiuvinis Nr. 1“ – tai knyga su vaizdo archyvo nuotraukomis iš Lietuvos ypatingojo archyvo 1940–1941 m. baudžiamųjų bylų. Tik ankstesniuose leidiniuose Grigaliūnas išskleidė į totalitarinę mėsmałę tiesiogiai patekusiu žmonių veidus, o šis man asmeniškai yra pats baisiausias – tai tiesiog nuotraukos, paimtos iš suimtų asmenų bylų ir naudotos kaip įkalčiai prieš juos. Baisios tos fotografijos dėl kelių priežasčių: 1) leidžia realiai suprasti, kad prievartinci sistemai kaltinamaja medžiaga galiapti pats žmogaus gyvenimas ar nereikšmingos jo detaliés (tokios kaip visiškai nekalta iškarpa iš laikraščio); 2) nuotraukose yra užfiksuotos biografinės smulkmenos (nuo portretų iki žanrinių scenelių su kokiais nors piknikais), kuriose Mirtis ir jos alsavimais egzistuoja tik kaip šiurpi nuojauta. Tai, kad skaitytojas žino, kas laukia tos vestuviškai pasipuošusios poros ar vaiseliu besidžiaugiančios moters, tik sustiprina košmarą, o vartantis kny-

gą beveik gali susitapinti su NKVD tardytoju – nes pirmasis, kaip ir antras, priverčiamas iliužiškai pajusti ateities nuspėjimą ir nulėmimo skonį. Grigaliūnas kaip autorius, netgi, sakyčiau, paminda savo kūrybinį ego, per daug nieko nekomentuoja ir neeksplikuoją, tik pažeria beveik kelis tūkstančius (ar bent tiek jų susikaupė per tūkstančius 2008–2012 metus) fotografijų, ir tai yra didžiausia kūrybinės koncepcijos vertė.

Bet grįžkime į šiuos metus. Žinoma, negaliu nepaminėti didžiųjų meistrų ir klasikų – tapybos ir grafikos retrospektivų VDA parodų salėse „Titanikas“. Turiu omenyje Mikalojų Povilą Vilutį ir Arvydą Šaltenį. Nenorėdamas kartoti akiavaidžių dalykų, tegaliu pasakyti, kad žiūrėti ir prisiminti gerus meno kūrinius yra didelis malonumas. Ir tiek. Arba tokia buvo įdomiai sukonstruota (panaudojant natūralią šviesą – tą senųjų tapytojų mūžą) Vinceo Kisarauskio paroda apie kūnus ir erotiką „Akademijos“ galerijoje (kuratorė Vaidilutė Brazauskaitė). Panasių pasakyčiau apie Vito Luckaus ir Teodoro Kazimiero Valaičio parodas Nacionalinėje galerijoje – be galo būtinas ir reikšmingas. Nors, tiesą sakant, kartais galvą kraipyti verčia vos ne isteriski praeityje ženklių menininkų „atradimai“. Štai kad ir Luckus – tiems, kurie norėjo ir kuriems jis patiko, dar sovietmetje jis buvo žinomas ne tik iš lietuviškos spaudos, bet ir, pavyzdžiu, iš Budapešte leisto vizualinės kultūros ir komunikacijos problematikos žurnalo „Interpress Graphic“. O pas mus tos „sensacijos“ neretai įvyksta tik po tarptautinio pripažinimo ar, deja, mirties. Bet geriau vėliu negu nieko. Tad viskas puiku!

Žinau, kad metinėje dailės jvykių apžvalgoje reikėtų paminėti ne tik personalijas, bet ir visokius tradiciinius, etapinius jvykius, tačiau būtent jie man ir asocijuojasi su tais metaforiskai pamimētais varlyno pilvočiais ar smėlio dėžės chuliganais, kurie savo būtinu ir neatsiejamu egzistavimu užgožia „mažuosius“ – tai yra atskirus dailininkus. Kita vertus, šių eilučių autorius su savo subjektyviomis mintimis irgi atstovauja tai pačiai kategorijai...

Apsėstujų sapnai

Kalendoriniams teatro metams baigiantis

Milda Brukštutė

„Kaip gaila žmonių!“ – vis kartoja dievo Indros duktė, klajodama po žemiskajį pasaulį Augusto Strindbergo pjesėje „Sapnas“. Rodos, vienai nemažai Lietuvos teatro dalis, šalia paplitusiu socialiniu, o kartais tiesiog pramoginiu pastatymu, šiai metais klaidžiojo Indros dukters keliai ir, persismelkusi sapniška nuotaika, kalbėjo apie itin skausmingus, trapius ir asmeniškus vidinius žmogaus išgyvenimus. I paviršiu iškeldami besiblaškančius pasamonės vingius, įvairių kartų teatro režisieriai gerokai mažiau nei iprastai skrydė dėmesio vienam iš pagrindinių scenos meno varkių – veiksmui. Šie kūrinių glaudžiai siejosi su tikėjimo, vienatvės temomis ir nejievikiama, iš vidaus griaužianti skausmą parýskinancią stilistinę monotoniją, sukeliančią pojūtį, kad viskas, ką matome scenoje, sukasi ratu, o spektakliui pasibaigus suksis ir toliau. Ši kartą norėtusi pabėgti nuo triukšmo, pamiršti šiaip jau dažniausiai džiuginančią įvairovę ir atkreipti dėmesį vien tik į šiuos kūrinius, susitelkusius į vienes žmogaus transformacijas bei emocijas, nors kartais ir paskatinas išorinių veiksmų.

Iš Lietuvos muzikos ir teatro akademijos į Lietuvos nacionalinio dramos teatro Mažąjį sceną atkeliausime jauniausios kartos režisierės Kamilės Gudmonaitės spektaklyje „Sapnas“ (minėtos A. Strindbergo

pjesės motyvais) pasaulis virsta slogiu ir šaltu beprotiniamu daugybe mažyčių, niekur neverdančiu dueliu. Kiekvienas pasakytas teiginys čia tiek pat teisingas, kiek kvailas – kiekvienas jų gali būti ir paneigtas, ir irodytas. Tačiau svarbiausia spektaklyje ne tiek transliuojamos temos, kiek vidinį nerimą, sutrikimą spinduliuojanti atmosfera. Šis košmarinės (nors savo švara akiai ir labai malonus) sapnas ypač džiugina išgrynintu stilingumu, savita Gintaro Varno mokinės teatrine kalba.

Vyro ir moters, žmogaus ir lėlės šokį fantasmagoriškame Gintarės Radvilavičiūtės spektaklyje „Smėlio žmogus“ pagal to paties pavadinimo Ernsto Theodoro Amadeus Hofmanno pasaką taip pat galima vadinti gražiu, stilingu košmaru. Vilniaus teatre „Lėlė“ pastatytas spektaklis kalba vaizdas, o ne žodžiai. Renatas Valčik kurtoje scenografijoje švelnais tonais piešiamas sielos kelias beprotystės link, kartu ir vis didėjanti praraja tarp skirtingu mylimųjų pasaulių.

Vien tik svajonių pasaulyje gyvena Kauno dramos teatru Jono Jušrašo sugražinta „Barborą“, kuri, kad ir kaip žiūrėtum, kelia asociacijas su grësmingai tarp gyvųjų besiblaškančia šmékla. Šiame spektaklyje Eglės Mikulionytės vaidinama aktorė taip karštai svajoja paskutinių kartų suvaidinti Barborą Radvilaite, kad atrodo, jog šis vaidmuo ir yra jos tuo anapilin išskrifianti sie-

„Smėlio žmogus“

D. MATVEJEVO NUOTRAUKOS

la. Aiškiai realybei ir šiame pastatyme nelieka vietos, tik ją čia užima ne beprotybė, kaip ankstesniuose dvejuose, o savo iška transo būseną. Daug kam, ir man pačiai, kyla abejoniu, ar vertėjo režisieriu „Barborą“ dar kartą šauktis į sceną. Vis dėlto nepamenu, kada paskutinių kartų mažiau tokia gražią, šviesią ir, atrodo, intelektualią publiką, kokia susirinko pažiūrėti šio Jurašo spektaklio, atkeliausio iš Kauno į Lietuvos nacionalinį dramos teatrą.

Dažnai triukšmingas ir karnavališkas Jonas Vaitkus šiai metais Rusų dramos teatre pristatė itin poetišką Williamo Shakespeare'o „Kraliaus Lyro“ versiją. Nuo visko išvalytoje juodoje scenoje veikė vienodai nuogą kūną primenančiais

triko vilkintys aktoriai (kostiumų dailininkė – Daiva Samajauskaitė).

Vytauto Anužio ikūnyto Lyro tragedija, jo kelionė suvokimo link taupo svarbesnė už bet kokius santykius ir situacijas. Ši kelionė apnuogintų emocijų (kuriomis kartais norėdavosi laikyti visus spektaklio veikėjus), išvalyto teatro fone taip pat netiketai virto pasamoniniu, nematomu žmogaus gyvenimu.

Galiausiai šių metų pradžioje įvyko ir Eimunto Nekrošiaus „Jobo knyga“. „Menų spaustuvės“ Juodojuje salėje daugybė kartų skirtingu veikėjų lūpomis buvo pakartotas tas pats Biblijoje išrašytas tekstas. Visi veikėjai kas kartą iš naujo regėjo ir jautė Jobo (aktorius Remigijus Vilaitė) išgyvenamas kančias ir ne-

palaujamą tikėjimą savo kankintuju – Dievu.

Šie spektakliai pasižymi labai poetiška ir muzikalia kalba, prie kurios, be jokios abejonių, smarkiai prisidėjo kompozitorius. Jie išvalytini nuo nereikalingų detalių ir simbolų, didžiausią svorį paliekant aktoriams, žodžių bei judesio kalbai. Be to, nė vienas jų nėra lengvas – ne tik dėl sunkių temų, bet ir dėl ganėtinai mažai veiksmo. Toks meditacinis, lyriškas, sapniškas, nors kartais labai tradiciškas, o kartais nustebinantis savita, nauja kalba, man atrodo šių metų teatras, besitelkiantis ne į save ar visuomenę, o į vienišą, apsėstą, išėjimo nerandantį žmogų kažkur visai kitame laike ir kitoje erdvėje.

Turi problemų?

Trys „Atviros erdvės“ spektakliai „Menų spaustuvėje“

Kristina Steiblytė

Nėra žmogaus, nėra problemos. O kol žmogus jaunas ir nori kurti, problemos neįšvengiamos. Vienos problemos skatina kūrybą, kitos – trukdo išsimintiniems kūriniams atsirasti. Pradedantiems kūrėjams skirta „Menų spaustuvės“ programa „Atvira erdvė“, platforma, su teikianti jauniems menininkams galimybę kalbėti apie jems aktualias problemas, taip pat neretai turi savų problemų. Bene labiausiai pastaruoju porą metų erzino noras spektaklių statymui kvieсти ne tikrai jaunus, debiutuojančius ar nežinomus kūrėjus su naujomis, neišbandytomis idėjomis, bet jau žinomus (kad ir jaunus) menininkus, galinčius sukurti komerciškai sėkmingą (tad tikrai ne eksperimentinį) darbą. Višos trys šiųmetės „Atviros erdvės“ premjeros parodė, kad, bent šiemet, programa grįžo prie debiutuojančių, nors nebūtinai jauniausios kartos, menininkų ir eksperimentų palaikymo.

Pirmasis šiai metai žiūrovams parodytas „Atviros erdvės“ spektaklis ir įkvėpė kalbėti apie problemas.

Sigitos Juraškaitės ir Agnietės Liščkinaitės „Popular problems“ pasirodė praėjus vos mensesui po to, kai Leonardas Cohenas išleido albumą tuo pačiu pavadinimu. Nors pavadinimai vienodi, kūrinių itin skirtiniai: vienas kurtas seno vyro, kalbančio apie gyvenimo partitą, kitas – dviejų jaunu merginų, pasakojančių apie gyvenimo vaizdinį iš kino, televizijos, spaudos partitą ir tos patirties formuojamą / suformuotą moters ir moteriškumo suvokimą. Merginos žavios, scenoje jaučiasi laisvai, tačiau šokio spektaklyje buvo mažoka judesio įvairovės, truko vientisumo. O išsirinktos problemos, regis, iš tikro jų nejaudina. Žiūrint spektakli atrodė, kad prieš pradedant dirbti neatliktas rimtas moters, moteriškumo vaizdinį kūrimo ir kritikos tyrimas. Nežinia, ar joms teko girdėti apie Cindy Sherman fotografiją, „Guerrilla girls“ veiklą ar daugybę kitų moterų teises, moters kūno autonomiją kvestonuojančių ir ginančių menininkų ir grupių. Visai kitaip atrodė šią vasarą toje pačioje salėje rodytas „Pink Cloud Effect“, kuriame kalbėta apie beveik tą patį, bet kur

kas įtikinamiau. Tad jei reikėtų rinktis vien iš dviejų „Popular problems“, nedvejodama rinkčiausis Leonardą Coheną: spektaklio ir albumo trukmė beveik tokia pati, bet muzika bent jau neverčia sėdėti vienoje vietoje su stipriai besijauniančiomis ir mažai ką pasakyti turinčiomis šokėjomis.

„Popular problems“ buvo ir kitų problemų, susijusių su atlikimu, tačiau vargu ar verta apie jas kalbėti: vien pirma neaišku, apie ką spektaklis ir kodėl jis atsirado. Kiek kitaip nutiko su trijų lėlininkų Imanto Preco, Šarūno Datenio ir Karolio Alginamto Butvido spektakliu „Mergaitė su degtukais“. Akivaizdu, kad šiame spektaklyje vaikams svarbiausia buvo forma. Regis, kaip tik todėl ir pasirinkta gerai žinoma pasaka: kai visi žiūrovai žino, kas pasakojama, galima laisvai žaisti pasakojimo būdu. Pasirinkta forma – kino spektaklis. Lėlininkai sukūrė miniatiūrinį miestą ir įvairiuose nameliuose apgyvendino mažyčius, kaip nors minimaliai judančius ar sustingusius žmogeliukus (dailininkas I. Precas). Vienintelė animuojama lėlė mazūrišku abstrakčiu veidu yra mergaitė. Ani-

muojant mergaitės lėlę, rodant, kaip gali judėti sukonstruotas miestelis, pasaka „Mergaitė su degtukais“ filmuojama ir tiesiogiai transliuojama ekrane ant „Menų spaustuvės“ Kinišinės salės galinės sienos.

Žiūrint spektaklį buvo akivaizdu, kad daugiausiai laiko praleista kuriant scenografiją bei žaidžiant kini galimybėmis. Tačiau laiko dirbtį su lėle, paieškoti jdomesnių miesto gyventojų judėjimo galimybų ar įvaldyti kadrų komponavimą pritrūko. Todėl mergaitės ranka kartais susilinkavo į priešingą pusę, mesti galimybių, pamatytas kartą, vėliau buvo neįdomus, o užsižaidus su kamerą nepastebėta, kad kadre vis atsiranda nereikalingų dalykų (laidai, prabėgantis aktorius, salės grindų lentos) ir dalies vaizdo žiūrovai net nepamato, nes aktoriai

vaikščiodami su kamera užstoja ekraną. Projekcija ekrane išryškino ir dar vieną problemą: apsirengę joudai, kad neblaškytų dėmesio, jaučiasi lėlininkai pasirinko per trumpus ar mažus drabužius ir valdant lėlę subaltuodavo riešas, o pasilenkus juodame fone švysteldavo baltas nugaros rėžis.

Vis dėlto spektaklis žavus. Nors trys kino ēmėsi lėlininkai ir susidurė su tuo, kad neįvaldyta medija gali pagadinti šiaip jau puikų sumanyti. Panašiai rizikavo ir Jonas Tertelis, ēmėsi rašyti scenarijų, režisuočių ir vaidinti spektaklyje „YesMoonCan“. Iš televizijos ir kino režisūros į teatrą atėjės menininkas jau dirbo ne viename Vido Bareikio spektaklyje. Bet juose jis visada filmuoda-

„YesMoonCan“

NUKELTA | 11 psl.

Šokantys 2014-ieji

Besibaigiančių metų kaleidoskopas

Helmutas Šabasevičius

Stabtelėjės pagalvoti apie dar vienius šokio kultūros metus suvoki, kad per kelis dešimtmečius kupinai prisodintame išpūdžių lauke tam-pa tiesiog įdomu stebeti, kaip jvai-reja šokio erdvės, keičiasi iprastiniai šokio kūrybos centrai, formuoja-si šokio sąsajos su visa šiuolaikine Lie-tuvos kultūra.

Kitais metais devyniasdešimtmecio sulauskiant Lietuvos naciona-linio operos ir baletų teatro baletu trupė jau nebetapatinama vien su muziejiniu spektakliais – trupės vadovo Krzysztofo Pastoro inicijuo-to „Kūrybinio impulso“ projektas rodo, kad net klasikines biografijas turintys šokėjai savo choreografiuose darbuose labiau domisi ne tiek klasikine, kiek neoklasikine cho-reografine raiška, visokiomis jos dermėmis su šiuolaikinio šokio for-momis, kartais – ryšiai su šokio ir kul-tūros istorija, kaip kad šiemet „Im-pulse“ parodytame Živilės Baikštės „Pomeriggio“. Būtent „Impulsas“ at-rado Martyną Rimickį, kuris sula-kė Godo ir 2015 m. žada pirmajį „pil-no metražo“ spektaklį – „Visur, kur mes nebuvome“.

Bet didžiosios šio teatro premje-ros šiais metais – žiemiškos ir „senoviškos“: trijų veiksmų baletas „Sniego karalienė“ pagal Sergejaus Prokoje-vovo muziką (choreografas – Michaelis Corderis iš Didžiosios Britanijos) ir Piotro Čaikovskio „Spragtukas“ (choreografas – Krzysztofas Pasto-ras) sukurti kaip spektakliai-reginiai su gausiomis pantomimos scenomis ir klasikinės choreografijos intarpais, o juose turėjo progos pasirodyti ne-mažai baletu artistų, sparčiai tobulejančiu bei nuosekliai siekiančiu savo profesijos aukštumų (tarp jų – jaunos baletų solistės Kristina Gu-džiūnaitė, Grytė Dirmaitė).

M.K. Čiurlionio menų mokyklas Baletų skyrius savo absolventais šie-met dalinosi su Šveicarija: du šio skyrius auklėtiniai – Arnas Kunavičius ir Karolina Matačinaitė – jau

dirba Lietuvos nacionalinio operos ir baletų teatro baletu trupėje, o du – Karolis Šemetas ir Jeronimas Kri-vickas – tėsiai mokslus Ženevos šokio centre. Baletų skyrius prižiūrimame Šokio teatre vis intensyviaj teatrinis gyvenimas – paruošta spek-taklio vaikams „Arklis Dominyko kelionė į žvaigždes“ premjera (cho-reografė – Jekaterina Deineko), rengiami koncertai, kuriuose nuolat dalyvauja Baletų skyrius auklėtiniai, „Kūrybinio impulso“ pavyzdžiu skatinami savarankiškai choreografinei kūrybai. Baletų skyriuje jau kelinti metai veikianti šiuolaikinio šokio specialybė gana populiarė – matyt, laisvesnis, paslankesnis, atviras eksperimentams judesys geba geriau atskleisti kūrybinius jaunosios kar-tos sumanyimus, kuriuose choreo-grafija jungiamasi su tekstu, garsu, vaizdiniais sprendimais ir arteja prie multimediinių projektų, kokių vis dažniau atsiranda didžiųj teatr-ru scenose.

Pirmuoju didesnės apimties darbu su Vilniaus žiūrovais pasidalijo Klaipėdos muzikinis teatras – Au-relijus Liškauskas, vadovaujantis baletu trupei, sumanė imtis sudėtingos literatūrinės medžiagos – Vinco Mykolaičio Putino romano „Altorių šešėly“, „chreografacijos“ (premjera – 2014 03 20) ir sukėlė nemažai klausimų apie šiuolaikinio teatro ir šiuolaikinio šokio sintezės kelius ir klystkelius.

Nemažiai sudėtingas uždavinys teko Marijai Simonai Simulynaitei, kuri kartu su Baltijos baletu teatru pasiryžo pastatyti daugiau nei prieš septyniadėsimt metų kompozitoriaus Vlado Jakubėno sukurta baletą „Vaivos juosta“ (premjera – 2014 12 04). Mitologinis siužetas, kompozitoriaus kūrybai būdingas modernizmo epochai adaptuotas romantinį polikis ir lietuvių liau-dies muzikos parafrazės susidūrė su ne visai pamatuotomis kūrybinėmis ambicijomis, baletu temos vizuali-zacijai pasitelktos komandos tinkamumu, apskritai – baletu, kaip mu-

„Sniego karalienė“

M. ALEKSO NUOTR.

zikos ir teatro žanro, specifika, ku-ri šiuolaikinės kultūros kontekste turėtų būti labai gerai motyvuota ir argumentuota.

Vienintelės Lietuvoje stabiliai veikiančios šiuolaikinio šokio trupės „Aura“ spektaklių neteko ma-tyi, tačiau neabejotinai tai labai reikšmingas šokio kultūros dėmuo. „Auroje“ susiformavę ypatinga plastine ir artistine raiška pasižymintis šokėjas Marius Pinigis subrendo savarankiškam choreografiniam debutui – spektakliui „ID: D&G“, jį sukurė ir atliko kartu su Mantu Sta-bačinsku.

Jau daugelį metų didžiausia šokio laboratorija Vilniuje – „Menų spaustuvė“, čia reziduoja nemažai šiuolaikinės choreografijos kūrėjų, o jos scenos ir aikštėlės tampa jų gi-mimo ir – kad ir kaip gaila būtų – atsišveikinimo su žiūrovais vieta. „Naujasis Baltijos šokis“, „Bičių s-askrydis“ – šiuolaikinio teatriniu ju-desio kultūrą teigiantys ir propaguo-jantys festivaliai, kviečinės užsienio šokio trupių kūrinių ie-

kantys konteksto Lietuvos šokiu, kultivuojantys būtiną visavertei bet kokios kultūros sritis raidai reflek-sijos erdvę – jau tradiciniu tapę se-minaras „Šokis žodžiu – ne[w]kritika“ skatina į ši procesą ištrauktį jvairių sričių šokio virusu užsikrē-tusius žmones, o jų mintys gali padėti šokio menininkams išvengti už-darumo, pamatyti savo kūrybą netikėtu rakursu ir pasitikrinti pa-sirinktas kūrybines strategijas.

Besibaigiantys metai – margi, spalvingi, šokantys, judantys; tai ryš-kiausias jų bruožas, neleidžiantis reitinguoti išpūdžių. Šokėjas šian-dien – universalus menininkas, daž-nai surandantis vietą kitų žanrų spektakliuose. Kai kurie suspindin vienintelį kartą – kaip Kipras Chle-binckas Gintaro Varno „Bankchan-tė“, kiti – kaip Paulius Tamolė, Agnė Ramanauskaitė – išbando daug galimybų, sukuria nemažai dramos vaidmenų, kad galėtų po šokio spektaklio pavadinimu „Con-temporary“ padėti klaustuko žen-klą; treti šokio, judesio geną kuriam

laikui tarytum paslepią, kad prireikus surastų įdomią jo panaudojimo galimybę – kaip „Smėlio žmoguoj“¹, kurį Vilniaus teatre „Lélė“ su-kūrė režisierė Gintarė Radvilavičiūtė ir choreografė Sigita Mikalauskaitė.

Idomios permanentos Lietuvos šokio kultūroje šiemet susijusios ne tiek su naujais choreografų vardais ar spektakliais, kiek su šokio verti-nimo situacija. Netekome Vitos Mozūraitės, o kartu su ja – ryškios, tvirtos nuomonės, svarbios ir šokio žiūrovams, ir kūrėjams. O didžioji dauguma šokio kritikų – Monika Jašinskaitė, Sigita Ivaškaitė, Ingrida Gerbutavičiūtė, Silvija Čižaitė-Rudokienė – jau matomas kaip šokio spektaklių dramaturgės, tad į šokio procesus išijungia ne kaip stebetojos ir vertintojos, o kaip kūrė-jos, daugiau ar mažiau atsakingos už galutinį idėjinį ir meninį šokio spektaklio rezultatą. Reikia tikėtis, kad šie, pasak Kristinos Steiblytės, choreografų ir kritikų *pas de deux* nesugebės užliūlioti jų, kaip nesu-interesuotų vertintojų, budrumo.

ATKELTA IŠ 10 PSL.

kiekviename žodžiu ir veiksmui su-teikiant reikiamą spalvą.

Bet „YesMoonCan“ yra ir daug kitų dalykų. Pavyzdžiui, žavi šokėja Greta Grinevičiūtė ir ne mažiau ža-vus aktorius Justas Tertelis. Taip pat atvirumas, jautrumas, žaidimai kalba (net ir pasirinkus anglų kalbą kaip vie-ną išraiškos priemonių, sugebėta pa-žaisti reikšmėmis, sugalvoti kalambū-rą), netikėta spektaklio struktūra, skirtingu vaidybos būdų susidūrimas. Pastaras nebuvu nei tokis iškalbin-gas kaip Eimundo Nekrošiaus ar Os-karo Koršunovo darbuose, nei de-monstravo gilias teatro teorijos ir praktikos žiniask. Bet pasirinkimas vienoje scenoje turėti šokėjų, aktorių ir neaktorių įdomus ir ateityje gali išaugti į kažką vertingą.

„YesMoonCan“ pasakojama apie kūrybą, (ne)galejimą kurti, susidū-rimą su savimi, savo baimėmis. Jame daug žaismės ir nerimtumo, to-

dėl net jei stebimi teatro fragmen-tai nėra iki galvo suvokiama ar tiesiog nenorima gaišti laiko stengiantis juos suvokti, pusantros valandos teatre neprailgsta. O pasirinkus gal-voti, gali būti ir dar įdomiau, nes Jo-no Tertelio kūrinyje yra nuorodų į kitus kūrinius (prie nuorodų gausi-nimo prisidėjo ir scenografė Monika Kisieliūtė, sukūrusi Oskaro Koršunovo „Dugne“ primenančią scenografiją su daugybe butelių), mėginiamaapsibrėžti, koks yra ir koks galėtų būti teatras, tiesos me-ne paieškų, autoironijos ir šiuolaikinio lietuvių teatro ironizavimo, stereotipų griovimo ir įtvirtinimo. Bet pasirinkus galvoti taip pat teks pripažinti, kad problemų spektaklyje yra. Ir ne tik tų, apie kurias kal-ba, nori kalbėti kūrėjai. Bet, kaip ži nome, kur žmogus, ypač mažstantis ir norintis kažką keisti, ten būtinai yra ir problemų.

„Mergaitė su degtukais“

D. MATVEJEVO NUOTR.

Vienas vidury vandenyno

Pokalbis su Jimu Jarmuschu

Šventės neišvengiamai artėja, o dovanų vis dar stinga. „7md“ rekomenduoja – geriausia dovana bus filmas, juolab kad ši rudenį jau pasirodė Jimo Jarmusch „Išgyvens tik mylintys“ („Only Lovers Left Alive“, Prancūzija, Vokietija, D. Britanija, JAV, 2013) DVD. Filmą galėjo pamatyti tik „Scanoramos“ žiūrovai, o jie prisimena sausakimšas sales, bet neabejojame, kad Lietuvoje Jarmuschu gerbėjų – nepalyginti daugiau. Pateikiame Paweł T. Feliso pokalbio su režisieriumi fragmentus.

Irašėte savo puslapį į vampyrų madą – „Saulėlydžio“ saga, serialas „Tikras kraujas“...

Tačiau aš pradėjau daug anksčiau. Ir būčiau ši filmą padaręs anksčiau, jei kas nors būtų norėjęs duoti jam pinigų.

O kodėl nenorėjó?

Girdėjau: ne, nes per brangu. Ne, nes mažai vyksmo. Aš manau, kad tai visai geras sumanymas. Mano filmų istorijos nuostabios, tik paprasciausiai daug žmonių mano kitaip.

Kuo Jus traukia vampyrai?

Mėgstu keistuolius, ekscentrikus ir autsaiderius. O vampyro personažo statusas neaiškus. Kaš jie – melancholikai ar pabaisos, blogio ar perdėto jautrumo iškūnijimas? Man vampyras turi daugiau bendra su poezija nei su populiaraja kultūra – anglų literatūroje pirmieji apie juos paraše poetai romantikai.

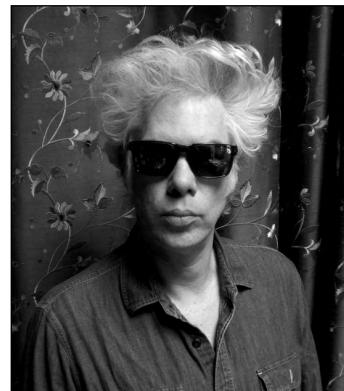
Dievinu žanrinius filmus. Kinas turi būti dėkingas vampyram už daugybę šedevrų, pradendant genialiuoj W.F. Murnau „Nosferatu. Siaubo simfonija“ (1922). Netrukus gimi neprastas, dviprasmiškas Tod'o Browningo ir Karlo Freundo „Drakula“ (1931). XX a. 6-ajame dešimtmetyje Meksikoje Fernando Mendezas nufilmavo „El Vampiro“, kuriame pirmą kartą vampyrai turėjo iiltis. Mums atrodo akiavizdu, kad iiltis turėjo jau Maxas Schrenkas. Tačiau ne, jis neturėjo.

Paskui prie vampyrų prisiklijavo klišės: česnakai, dienos šviesa, medžio lazdos... To kadaise nebuvu, bet vampyrai siejasi su ta mitologijos dalimi, kurią nuolat kuo nors pažiūrė, kurią interpretuojaime kitaip. Tai labai poetiška.

Pagalvojau, kad turiu pridurti ką nors nuo savęs. Kadangi Tilda Swinton ir Tomas Hiddlestonas labai skoningai rengiasi, sugalvojau odines pirštines, be kurių jie neišeina iš namų. Ir seksualų vaizdeli, kai jas numauja vienas kitam. Tai vienintelė tikrai erotiška filmo scena.

Turite mėgstamus filmus apie vampyrus?

Vertinu Tony Scotto „Alkj“ su Catherine Deneuve ir Davidu Bowie. Žaviuosi originalia švediška „Leisk man įėiti“ versija. Tačiau tikrasis šedevras yra „Nosferatu. Siaubo simfonija“. Vampyrai kino isto-

rijoje – kaip šakotas medis. Yra vampyriškas lesbiniškas motyvas, kuriantis beveik atskirą žanrą, kad ir Jeano Rollino softporno filmuose. Yra pasakojimai apie Elžbietą Batory – moterį, kuri atsižunima nekalta mergelių krauju. Pagaliau filmai apie vampyrų žudikus. Nuo Bramo Stokerio iro Van Helsingio iki „Vampyrų šokio“ su Polanskiui būdingu laukiniu spindesiu.

Jūsų vampyrai – trapūs. Tam tikra prasme jie beginkliai.

Nes išlieka tik padedami krauko, taigi nuolat laužo teisę ir žmogiškos tvarkos pagrindus. Tačiau dabar, manau, didžiausias vampyrų rūpestis būtų gauti gero krauso. Dabar XXI amžius, negali puli bet ko: o jeigu pasitaikys ŽIV nešiotojas? Vienas mano filmo herojus miršta būtent dėl užkrėsto krauso. Jis gyveno kelis šimtus metų, matė viską, raše Shakespeare'ui ir sulaukė laikų, kai net vampyrai liaujasi buvę nemirtingi.

Ko gero, pirmą kartą sukūrėte filmą apie meilę.

Bet manojo love story nėra pakylėta didžiu aistrų. Meilėje ne tai svarbiausia. Svarbiausia neméginti keisti mylimo žmogaus. Nesvarbu, ar tai bus meilužė, ar tavo vaikas. Supratau tai tik po daugelio metų. Norėjau, kad tai būtų filme.

Adamas ir Iva – menininkai, jie laisvi ir nepretenzingi. Gyvena savo ritmu pagal savo taisykles, apsuptyti knygų ir muzikos, nuošalyje.

Norėjau, kad iš jų perspektyvos palydytame pasaulyje būtent žmonės atrodytu kaip zombiai. Žmonės, kurie jau niekuo nesugeba susižaveti.

Kai apie tai pasakojate, dar akiavizdu, kad iš tikrujų „Išgyvens tik mylintys“ – filmas apie Jus.

Gal ta prasme, kad man sunku kuo nors pasisontinti. Laikau save dilentantu ir tuo didžiuojusiu. Nesugebu studijuoti vieno dalyko, nesugebu apsiriboti. Elgiosi kaip pavaziavęs si-nefilas, beprotiškai daug skaitau, nuolat klausausi muzikos. Esu mikologas mėgėjas, išmanau grybus, išmokau skirti daug gryvūnų, paukščių, augalų rūšių, bent jau Lotynų Amerikos. Bet juk nuolat reikia tiek daug suprasti – DNR arba kosmosą, apie kurį užtenka tik pagalvoti ir iškart imą suktis galva. Kartais atsibundu ir mąstau, kada pradės pla-

čiau naudoti dalelių greitintuvą. Arba susižaviu hiphopo daina, nes anksčiau nežinojau, kad tokiu būdu galima kasti beat.

Filmas juk rodo, kad galima būti senam, bet viduje – visai jaunam.

Kalbate apie mane? Neturiu su-pratimo, ką reiškia būti senam arba jaunam. Pažiūstu jaunuoliu, kurie skaičiuoja dienas iki pensijos. O Iggy Popas, kuriam jau stukteliėjo septyniasdešimt, kiekvieną kartą, kai susitinkame, yra ko nors sujaudintas – arba naujo džiazo fragmento, arba knygos apie senovės Egiptą. Greičiausiai mirties patale jis pasaky: „Paklausyk, nesceniai man į rankas pateko fantastiškas romanas...“

Ar Jūs taip pat kaip Tildos Swinton vaidinama vampyrė visur su savimi vežiojantis knygų prikimštus lagaminus?

Aš – mažiau, bet ji greičiau skaito. Jaučiuosi nejaukiai, jei aplink nėra knygų. Kartais įkišu nosi į internetą, nors ir neturiu savo elektroninio pašto adreso.

Kaip tai gali būti?

Neturiu laiko elektroniniams laiškams. Nuolat matau žmones, kurie žiūrinčia savo feisbuko paskyrą. Dicve, kada gyventi? Ir taip laiko per mažai.

Visada jautėte silpnąbę apleistoms vietoms. Šiekart pasirinkote Detroitą.

Kadais maniau, kad tai mano yda – ieškoti grožio tame, kas su-naikinta, tarp žmonių, kurie neturi pinigų, tarp gatvėje gyvenančių nar-komanų... Augan Ohajo valstijos ry-tuose, poindustriénėje erdvėje, kuriai buvo toli iki elegancijos. Ko gero, tai mano kraujyje. Idomu, kad Detroite tai vadina „griuvišių pornografi-ja“. Jie sako: „Visi tie žmonės atva-žiuoja čia iš Europos ir fotografuoja griuvėsius.“

„Instagrame“ pilna tokiai vaizdų.

Nes jie jaudina. Kažkas išnyko. Kažkas, kas buvo gražu, intensyvu, bet dabar to jau nebéra. Jaučiu tai, kai važiuoju taksi pro Forum Roma-num. Nicko nepadarysi, mane tai jaudina.

Tačiau Detroitas – tai ir vienintelė tokio pobūdžio muzikos kasykla: iš ten atėjo soul, pankroks...

...bliuzas, visas „Motown“, ritmenbliuzas, rokenrolas, house. Is ten kilę Johnas Lee Hookeris, MC5 ar „The Stooges“. Suvokiu Detroitą kaip požeminę grybų plantaciją, kur auga nuostabūs dalykai.

O Jūsų grupė? Filmo „Kava ir ciga-retės“ herojai kalbėjos apie tada neegzistuojančią grupę SQÜRL, kuri dabar yra iš tikrujų.

Viskas prasidėjo nuo to, kad Jackas White'as ir Michelis Gondry paprašė sukurti „White Stripes“ dainos „Blue Orchid“ perdirbių. Vienas pats nebūčiaus susidorojęs. Papra-

šiau padėti muzikantą ir genialų produserį Shane'ą Stonebacką. Paskui prisidėjo Carteris Loganas, jis yra ir filmo koproduceris. Pra-dėjome groti šiek tiek psychodeliškus gabalus, taip pat ir ankstesniams mano filmui „Kontroliuojamos ribos“. Pasivadinome „Bad Rabbit“. Tik staiga paaškėjė, kad kas antra grupė pavadinime turi „rabbit“, to-dėl gržiome prie SQÜRL.

Dabar dirbamė su Jozefu van Wissemu, kuris groja liutnia. Kartu įrašėme kelias plokšteles, grojame koncertus, truputį važinėjame po Europą. Neseniai kažkas parodė recenziją, kur mūsų pasiodymas vi-siškai sudirbtas. Man patinka blo-gos recenzijos.

Tilda Swinton Kanuose kalbėjo, kad buvote net ne filmavimo grupė, o džiazo ansamblis, susirinkęs truputį pagroti kartu.

Tai tesa. Kinas ir muzika – labiausiai giminings meno rūšys, jas abi reikia suvokti kaip visumą. Nie-kad nedarau filmo storyboard. Kai produseriai klausia, kiek kadrų nu-filmuošiu šiandien, atsakau, kad ne-žinau. Kai diena baigsis, tada ir pasaksiu. Gal todėl, jei galima taip pasakyti, šis filmas ir turi savitos emocinės elegancijos?

Kine negali galvoti per daug. In-sinktas turi būti svarbesnis už galvą. Kai matai, kaip grupė U2 groja kino kameroms, iškart pajunti, kad kažko stinga. Viskas tobulai apgal-vota, sinchroniška. Bet tai ne man.

Ar anksčiau lankėtės Tanžere, kur buvo filmuota didžioji filmo dalis?

Man labai patinka ta vieta. Lengva nebuvu – gatvėmis negali važiuoti sunkvežimiai, visą aparatūrą vežiome padedami marokiečių su motocikliais. Dažniausiai dirbome naktį, stengėmės naudoti kuo mažiau šviesos, kad neužmuštume to miesto keistumo.

Kas to keistumo pagrindas?

Tanžerą išprievertavo kiekviena įmanoma kultūra. Jis kaip kekšė, kuria naudojasi kiekvienas, bet jis išlieka paslaptinga ir niekam nepri-klauso.

Visur pilna žmonių, kurie bando kažką parduoti, jie nemoka skaityti, bet kalba arabiskai, prancūziškai, ispaniškai, vokiškai, angliskai. Kalba – tarsi vanduo, kuris liejasi gatvėmis. Niekas ten niekuo nesistebi. Gali būti svetimšaliu, hipiu, panku, transseksualu: jie matė jau visko.

Jiems niekas nėra „kitas“, niekas ta-vęs nebandys vertinti.

Be to, tai nealkoholinė kultūra. Niujorkie, Europoje, iš esmės visur, jei tik norësi pasilinksminti, turės būti alkoholis. Man tai nuobodu. Tanžere rūkomas hašišas, jo kvapas sklinda nuo jaunų ir senų. Žmonės reaguoja visai kitaip nei po alkoholio.

Gyveni dideliami mieste, bet rytais žadina gaidžiai. Mėgstu klausyti arabų kalbos, mėgstu tos vietas kvapus. Toks išpūdis, kad galiu sau

leisti viską. Ten taip pigu, kad šiek tiek jaučiuosi lyg vagis. Žinoma, vanduo siaubinges, o butai dvokia. Bet pliusų daugiau.

Niujorkas Jūsų jau nebežavi?

Tanžeras primena mano jaunystės laikų Niujorką. Persikėliau ten būtent todėl, kad galėjau išeiti į gatvę apsirengęs klounu ir avėdamas aukštakulnius, o niekas nebūtų atkreipę dėmesio. Dabar tas miestas kitoks. Mažiau keistuolių, daugiau korporacijų darbuotojų.

Ar dar turite jėgų kovoti už savo filmus?

Atvirai? Nežinau. Viskas greitai keičiasi. Mažai kam patinka investuoti į tai, kas nežada milžiniško pelno. Gal pasaulis nenori, kad kurčiau filmus taip, kaip anksčiau? Gal tai bus paskutinis mano filmas?

Kalbate rimtai?

Nebūčiau nufilmavęs „Išgyvens tik mylintys“, jei ne Tilda. Nepavyko įdarbinti Michaelo Fassbendorio, produseriai norėjo vyresnio, raumeningesnio aktoriaus. Buvalu išsiutęs, bet Tilda pasakė: „Palauk, tai geras ženklas, rasime tinkamą žmogų.“ Kai pasakiau apie Tomą, Tilda mane pagyrė kaip vaika: „Koks nuostabus sumanymas, Jimai.“

Tačiau po tų daugybės kovų už filmą metų esu paskendės skolose. Tai kaip tik man netrukdo, nes pinigai – išsiaižduojama problema, juk būtent pasaulis mus įtikinėja, kad nuolat turime jais rūpintis. Bet jei filmui atiduodu visą save, o galiausiai jis net nėra (o iki šiol taip būdavo) mano nuosavybė, reikia garbin-gai paklausti: „Ar tikrai tuo turiu užsiūmimi?“

Grojome Barselonoje roko festi-valyje, klausiausiu jaunu muzikantų – vis dėlto ne viskas jau buvo. Ir ne viskas pasibaigė. Tai guodžia. Bet su fil-mais kitaip, nes jiems reikia pinigų.

Jau kelerius metus noriu kurti fil-mą apie „The Stooges“. Manęs to paprašė Iggy Popas: „Jimai, ar ne-nufilmuotume apie tai savo stiliumi, kol dar nemumirėme?“ Nufil-mavau daug medžiagos, išleidau projektui savo 45 tūkstančius dolerių. Bet daugiau neturiu. Tad nu-ėjau pas anglų prodiuserius, paprašiau mažos sumos paramos. Jie atsakė: „Žinoma, be su sąlyga, kad montuosime patys.“ Koks pasipūti-mas.

Jeigu ne kinas, tai kas?

Nesiliausiu kūrės, tai stipriausiai už mane. Gal pradėsiu rašyti knygas. Arba filmuosisi mažus filmus sau ir keliems draugams. Pamenu, kaip prieš daugelį metų, kai padariau „Kitaip nei rojuje“, prie manęs pri-ėjo vienas žiūrovas ir pasakė: „Visi svarsto, ar esate amerikietis režisie-rius, ar europietis. Bet aš manau, kad jūs pats sau plaukiate laivu van-denyno viduryje“. Man tai patiko.

PARENGÉ K. R.

Ieškant laimingų atradimų

Krėsle prie televizoriaus

Tik užmetus akį į šventines televizijų programas, akiavizdu, kad jas rengę praktikuojantys sadistai ir mazochistai. Antraip tose programose nebūtų tiek daug ponų Valinsku, Starošaitės su Žvaguliu, Merūnu, Filipo Kirkorovo ir kitokų garsų estrados bei pramogų bestiariumo personažu.

Filmų taip pat daug, tik jau nebe naujienų, išskyrus kelias lietuviškas premjeras: *LRT (25 d. 23 val., LRT kultūra 26 d. 18.40)* parodys Mariaus Ivaškevičiaus kartu su suomiais kurta „*Santa*“ (2014). Ši keistoka meilės istorija prasideda Laplandijoje, pas Kalėdų Senelį. Aktorių, kuris vaidina Santą (Tommi Korpela), sužavi graži lietuviatė (Sandra Daukšaitė-Petrulėnė), atvykus iš pasaulio kraštą su savo sūneliu. Dovilės Gasiūnaitės 2013 m. filmas „*Narcizas*“ (*LRT kultūra, 25 d. 20 val.*) – taip pat apie meilę ir ją naikinančią nepasitenkinimo savimi, gyvenimui, aplinka būseną. Ji išstinka pagrindinių filmo herojų muzikantą Teodorą (Amvrosios Vlachopoulos). Šventės (šurmuly, persivalgymas, lietuviška estrada...) gali sukelti panašią būseną. *TV3 (25 d. 21 val.)* parodys Donato Ulydo komedija „*Kaip pavogti žmoną*“ (2013) – gerų aktorių Rimantės Valiukaitės, Ramūno Cicėno ir Giedriaus Savicko suvaidintą banalybių rinkinį – bei nedorus lietuvius erotomanus ir apsimetėlius Kūčių vakarą demaskuojančią Mario Martinsono 2011 m. „*Tyliai nakti*“ (25 d. 01.10).

Gyvatės akys

Televizijų spindesio ir skurdo sukelta neviltį siūlau malšinti gerais, tegu ir matytas filmais. Vienas tokius – Paulo Thomaso Andersono 1997 m. „*Pašelusios naktys*“ (*TV3, 26 d. 23.15*). Nostalgisko filmo veiksmas nukelia į 1977-uosius, kai viename naktiniame restorane pornografinių filmų režisierius sutiko jauną oficiantą ir suprato, kad šis gali tapti tikra žvaigžde. Septynerių filmo herojų gyvenimo metais, kuriuos atkūrė tada 27-erių režisierius, tai savo epochos spalvą, garsų, detalų ir papročių enciklopedija. Filmas rodo laikų kaitą, nes 9-asis dešimtmmetis pažymėtas staiga užklupusios pasauly AIDS grėsmės, naujų technologijų ir estetikos.

Iš pradžių pagrindinis vaidmuo buvo siūlytas ne Markui Wahlbergui, be kurio „*Pašelusią naktį*“ dar neįmanoma išsivaizduoti, bet Leonardui DiCaprio. Šis pasirinko tais

pačiais metais Jameso Camerono kurtą „*Titaniką*“. Sako, 2004-aisiais DiCaprio galėjosi tokio pasirinkimo. Bet *TV3 (27 d. 15.30)* primins iš šių aktorių Steveno Spielbergo meilės prisipažinimė 6-ojo dešimtmecio Holivudo estetikai ir „*SinemaScope*“ formatui „*Pagaik, jei gal!*“ (2002) DiCaprio suvaidino žavų sukčių. Tas sukčius turi realų prototipą, bet vis dėlto ne jo istorija filme svarbiausia.

Panašiai atsitiko ir Cormaco McCarthy romaną ekrанизavusiems broliams Joelui ir Ethanui Coenams. Jų 2007 m. filmas „*Štoje šalyje nėra vietos senukams*“ (*LNK, švaka; 19 d. 22.40*) rodo ne tik Laukinį Vakarą, bet ir visos civilizacijos sauželydį. Viename interviu Jocelas pritariė tokiam teiginiu: „Filmas būtent apie tai – apie žlugimą, išnykimą, užgesimą. Apie tai ir pirmasis monologas, kurį Tommy Lee Jonesas sakė už kadro. Amžius baigiasi, vis-

kas keičiasi. Ir ne į gerąja pusę.“

Lenkų režisieriaus Piotro Trzaskalskio filmai siekia paguosti, padroty, kad pasaulis dar ne visai sugedes. *LRT Kultūra* Kūčių vakarą (24 d. 21.45) parodys jo filmą „*Edis*“ (2002), kurio herojai yra benamiai girtuokliai Edis ir Jurečekas, pragyvenimui renkantys metalo laužą. Du broliai bandita pasiūlo Edžiui, didžiam knygų mėgėjui, padėti jų septyniolikmetei seresai, kurią augina po tėvų mirties, pasirengti literatūros egzaminui. Žinoma, Edis turi saugoti ir „*kunigaikštęs*“ skaistybę. Tačiau po trijų mėnesių broliai sužino, kad mergina nėčia.

Nors iš pradžių filmas gali priimti dar vieną marginalų gyvenimo skauduliais besimėgaujančią „černuchą“, kurių netruksta ir jaunu lietuvių dokumentiniuose filmuose, iš tikrujų Trzaskalskis sukūrė jaudinanti pasakojimą apie tai, kad net žmogiškojo gyvenimo paribiuoje egzistuoja užuojauta, meilė, atpirkimas.

Amerikiečiai mėgsta rodyti ekstremalias situacijas. Briano De Palmos „*Gyvatės akys*“ (*LNK, 22 d. 22.10*) – trileris apie politinę žmogžudystę Atlantik Sičio sporto salėje, 14 tūkstančių sirgalių akys. Pasirodymo metais (1998) filme stulbino operatorius Stepheno H. Burumo darbas – vikriai judanti kamera ir neįprastai ilgi kadrai. Apsipratus su tuo neįprastumu, tapo akiavizdu, kad De Palma nekuria tradicinio filmo apie nusikaltimą tiriantį (beje,

nelabai dorą) policininką, bet žaidžia su žiūrovu postmodernišką katės ir pelės žaidimą. Sutinku būti ir pele, jei tik katinas talentingas.

Michelio Hazanaviciaus filme „*Artistas*“ (*TVI, 24 d. 22.50*) talentingas net pagrindinio herojaus Holivudo žvaigždės Džono Valentaino (Jean Dujardin) šunelis Ugis, bet šiaip visas filmas yra meilės prispažinimas nebyliam, nespalvotam, sentimentaliam, grakščiam Holivudo 3-ijo dešimtmecio kinui. Hazanavicius teisus – Holivudas buvo daug žavesnis, kai tylėjo. „Didžiojo nebylio“ kalba buvo universali, ji suprantama ir dabar net ne sinefilui. „*Artistas*“ – šviesiausias ir nostalgiskiausias šių Kalėdų filmas.

Savo Kalėdų neįsivaizduoju ir be Peterio Chelsomo 2001 m. „*Lemtingo atsikiltinumo*“ (*TV3, 22 d. 22.10*) – banalios romantinės komedijos, kurios herojai (Kate Beckinsale, John Cusack) susitinka švenčių karštligės apimtame Niujorke, supranta, kad traukia vienas kitą, bet nusprendžia patikrinti likimą. Mane filmas žavi todėl, kad likimas ir yra pagrindinis „Lemtingo atsikiltinumo“ veikėjas. Tai įvardija ir originalus filmo pavadinimas „*Serendipity*“, o šis žodis reiškia specifiską, ypatingą sudėbjimą daryti laimingus atradimus atsikiltinai arba ieškant kažko kito. Kaip tik tokį sudėbjimą ir atradimų visiems linkiu ateinančiais metais.

Jūsų –

JONAS ŪBIS

Šventės su filmais

Kalėdinio „Kino“ skaitymo malonumai

Nors daug laiko praleidžiu krėsle prie televizoriaus, didžiausias malonumas man yra skaitymas. Žinoma, ir apie kiną, jo istoriją bei žvaigždes. Tačiau pamatės naują, „Kiną“ į šalį atidėjau net beveik tūkstančio puslapių Jeano-Luko Godard'o biografiją – jos man užteks visoms šventėms, ypač jei pernelyg nesusižavésiu „Kino“ autorų rekomendacijomis. Mat visi autoriai buvo paprašyti prisiminti, ką norėtu pasižiūrėti per Kalėdas. Turiu pasakyti, kad jų norai – patys įvairiausii: nuo tradicinės Eldaro Riazanovo „Likimo ironijos“ iki egzotiskų, retų vardų ir pavadinimų, liudijančių visapusišką ir begalinį žurnalo autorių išprusimą.

Tradiciškai paskutiniame metų numerijoje daug dėmesio skirta lapkritių vykusiui „Scanoramai“: Ieva Kotryna Skirmantaitė aptaria konkursinę Baltijos šalių trumpametražių filmų programą, beje, ne visada pritardama žiuri vertinimams. Lina Klusaitė analizuoją naujausią Godard'o filmą „*Sudie, kalba*“, kuris neabejotinai papuošė kino forumo programą. Neringa Kažkauskaitė kalbasi su „Scanoramais“ žiuri dirbusiais vokiečių kinotyrininkais, garsiojo Berlyno kino teatro „Arse-

nalas“ bei Jaunojo kino forumo sumanytojais Erika ir Ulrichu Gregorais. Pokalbių perskaičiavu lyg nuostabu romaną – tiek daug tame sinefilo širdžiai brangių minčių ir prisiminimų. Kitos „Scanoramamos“ viešnios – britų režisierės Joannos Hogg apmastymai, kuriuos užraše Vladas Rožėnas, iš dalies man atsakė į pasutiniu metu vis dažniau kylančių klausimą, kodėl Europoje kuriamas art-house kinas išgyvena krizę. Manau, kad kalti ir patys kūrėjai, kiekvieną savo judejį ar mintį traktuojantys itin rimtai.

„Lietuviai filmotekos“ rubrikoje recenzuoojamos trys „Scanoramamos“ pristatyto lietuviškų dokumentinių filmų premjeros. Audriaus Stonio „Avinėlio vartus“ kritiškai vertina Mantę Valiūnaitę, Monika Gimbutaitė neslepia susižavėjimo Julijos Zubavičienės debitu „Lida Vanda Liusia“, Agnė Narušytė išvardija ilgą įvairaus pobūdžio pretenzių sąrašą Giedrės Žickytės filmui apie fotografą Vitą Lucką „Meistras ir Tatjana“. Roma Pauraitė recenzuoja Aloyzo Jančoro dokumentinį filmą apie garsių kūrėjų Arūno Žebriūno ir Giedrės Kaukaitės šeimą, Santą Lingevičiūtę papiktino kažkodėl vaikams

skirti seksistiniai Vaido Lekavicius ir Augustino Griciaus „Gustavo nuotykiai“, o Živilė Pipinytė akivaizdžiai nesuprato, kodėl visiems taip patinka Mantas Jankavičius, jos patytiats Ričardo Marcinkaus muzikiniame filme „Pakeliui“.

Algimantas Puipa dabar montuoja filmą „*Edeno sodas*“, sukurtą rašytojos Janinos Survilaitės prozos motyvais. Dovilė Grigaliūnaitė ta proga klausinėjo režisierių apie kino ir literatūros santykius jo kūryboje. Interviu pavadintas „Literatūra man yra tik žemėlapis“, Jame daug gilių, originalių minčių, verčiančių kaip visada nekantriai laukti naujojo Puipos filmo.

„Kino teatro“ rubrikoje Gediminas Kukta recenzuoja Yanno Demange'o filmą „*1971-iej*“, Ieva Tolikytė – Davido Aycero „*Įnirši*“, Mantę Valiūnaitę – François Ozono „Naują draugę“, Agnė Mackevičiūtę – Bertrand'o Bonello biografinį filmą „*Sen Loranas. Stilius* – tai aš“, Aistė Račaitytė – bene labiausiai šiemet amerikiečių kritikus sužavėjusių Richardo Linklaterio „*Vaikystė*“, Laima Kreivytė – vieną labiausiai šiemet lauktų Christopherio Nolano filmą „*Tarp žvaigždžių*“.

Nolano fenomeną „Iš arčiau“ straipsnyje „Tas, kuris visus apkvalino“ analizuoją Ramūnas Pronckus. Jis teigia, kad Nolanui „idomus laikas, sapnai, magija, atmintis, apgaulė, tamsa, valia, meilė. (...) Nolano filmai veikia kaip žaidimas. Jie įtraukia ir nepaleidžia, tačiau vos žaidimui pasibaigus galvoji – ką aš veikiau tas dvi valandas? Graužia sążinė.“ Izolda Keidošiūtė „iš arčiau“ pasidomėjo paslaugingojo gražuolio Keanu Reeveso biografija ir jo filmais.

„Namų kine“ Ramūnas Pronckus pristato Jimo Jarmuscho filmą „*Išgyvens tik mylintys*“ (kadras iš jo paėpusė ir „Kino“ viršelį), Steveno Brillo „Nors mirk iš gėdos“, Jake'o Kasdano „*Seks video*“ ir Felixo Herngreno „*Šimtametis*, kuris išlipo pro langą ir dingę“. Pastebėjau, kad recenzentai kritiškai vertina daugumą filmų, bet negaliu su jais nesutikti, nes rimti, sudėtingi filmai mūsų kino teatrų repertuarus paprastai aplenkia.

Kad tokius filmus apskritai nera daug, liudija Santos Lingevičiūtės apmastymai po Toronto kino festivalio. Straipsnyje „Socialinis ir asocialus kinas“ ji aptarė itin aktualius

klausimus, su kuriais, manau, susiduria kiekvienas rašantis apie šiuolaikinį kiną ir pastebintis, kad vieno ar kito kūrinio prizą vis dažniau nusveria jo socialinis ar kitoks aktualumas, o ne meninė vertė, juolab kad panašių filmų aktualumas yra tik svarbių problemų imitacija. Jorė Janaviciūtė apsilankė Kopenhagos dokumentinių filmų festivalyje. Jos ispūdžiai dar kartą patvirtina, kad dokumentinis kinas sugebė apie tas problemas kalbėti kur kas svariau.

Festivalių nestigis ir pas mus: „Kinas“ anonsuoja sausį prasidėjančius prancūzų kino „Žiemos ekranus“. Tačiau jų dar reikia sulaukti, persirūpinti per visus artėjančių švenčių malonumus.

Jūsų –

JONAS ŪBIS

Parodos	Šiuolaikinio meno centras	A. Žmuidzinavičiaus kūriniai ir rinkinių muziejus	„7md“ rekomenduoja
VILNIUS			
Nacionalinė dailės galerija	<i>Vokiečių g. 2</i>	<i>V. Putvinskio g. 64</i>	Dailė
<i>Konstitucijos pr. 22</i>	XII Baltijos trienalės projektas „Prototipai“	Antano Gudaičio (1904–1989) piešinių ir estampų paroda „Žmonės žūri į žvaigždes“, skirta dailininko 110-osioms gimimo metinėms	Šventiniu laikotarpiu Vilniuje tiesiog būtina užsukti į Pamėnkalnio galeriją (Pamėnkalnio g. 1). Ten kuratoriai Ignas Kazakevičius ir Vidas Poškus „rašo“ dabarties kultūros komentara įdomių menininkų kūriniais, užkrėsdami lankytojus „linksmaja melancholija“. Tai – ilgalaikio projekto „Meno terminalas“ tēsinys, šikart skatinantis žiūrovus pamatyti apie grožio ribas ir menininkų grąžą visuomenei.
<i>XX a. Lietuvos dailės ekspozicija</i>	Dainiaus Liškevičiaus paroda „Labyrinthus“	Paroda „Rēcesiją prisimenant“	
<i>Kazimieras Zimblytės (1933–1999) ankstyvosios kūrybos paroda</i>	Paroda „Kitas matymas“	Keramikos muziejus	
<i>Teodoro Kazimiero Valaičio (1934–1974) kūrybos retrospektyva</i>	Paroda „Parazitavimas ir mimikrija“	<i>Rutušės a. 15</i>	
<i>Paroda-rekonstrukcija „Aleksandra Kašuba. Spektro užuominai. 1975 metų projektas Nacionalinėje dailės galerijoje“</i>	Galerija „Kairė–dešinė“	Daivos Ložytės skulptūrių kompozicijų paroda „Jausenos“	
Vilniaus paveikslų galerija	<i>Latako g. 3</i>	Kauno kolegijos Justino Vienožinskio menų fakulteto (JVMF) Dekoratyvinės plastikos studentų ir vasarę rengto odos simpoziumo „Coco“ dalyvių darbų paroda	
<i>Didžioji g. 4</i>	iki 20 d. – paroda „Postidėja III. Plotas“	Galerija „Aidas“	
<i>Chodkevičių rūmų klasicistinių interjerų Lietuvos dailė XVI–XIX a.</i>	<i>Trakų g. 13</i>	Sylvesterio Ambroziako (Lenkija) skulptūros ir animacijos paroda „Namai namučiai“	
<i>Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai</i>	Ksenijos Jaroševaitės kūrybos paroda	Galerija „Meno forma“	
<i>Paroda „Iš Šalčiausio krašto: Šiaurės šalių juvelyrika“</i>	Pamėnkalnio galerija	<i>Savanorių pr. 166</i>	
Radvilų rūmai	<i>Pamėnkalnio g. 1/13</i>	Vido Bizauskio juvelyricos paroda „13“	
<i>Vilniaus g. 24</i>	Paroda „Meno terminalas: melancholia lt“	Arturo Aliuko paveikslas „Nebaigtą kompoziciją“	
<i>Europos dailė XVI–XIX a.</i>	Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus	Galerija „Kauno langas“	
<i>Dubingių ir Biržų kunigaikštiai Radvilos</i>	<i>Pilių g. 40</i>	<i>M. Valančiaus g. 5</i>	
<i>Rytų Azijos, Naujosios Gvinėjos ir Australijos aborigenų menas</i>	Gedemino Spūzdžio grafikos darbų paroda	Roy'aus Coheno (Izraelis) kaleidoskopų ekspozicija „Pasukti tikrovę“	
Taikmosios dailės muziejus	Šv. Jono gatvės galerija	Vido Bizauskio juvelyricos paroda „13“	
<i>Arsenalo g. 3A</i>	<i>Šv. Jono g. 11</i>	Arturo Aliuko paveikslas „Nebaigtą kompoziciją“	
<i>Paroda „Maistas buduare“</i>	Evaldo Pauzo ir Vytauto Umbras darbų paroda „Evaldas Pauza & Vytautas Umbras: skulptūros retrospektyva“	Galerija „Aukso pjūvis“	
<i>Paroda „Absoliuti tekstilė. Nuo ištakų iki XXI a.“</i>	Popieriaus liedinimo simpoziumo paroda „3D ir kitaip“	<i>K. Donelaičio g. 62 / V. Putvinskio g. 53</i>	
Vytauto Kasiulio dailės muziejus	Galerija „Meno niša“	Gintaro Kamarausko skulptūrų paroda „Dideli – mažuose“	
<i>A. Gošauto g. 1</i>	<i>J. Basanavičiaus g. 1/13</i>	Gaivos Papastros tapybos darbų paroda „Dienoraščiai“	
<i>Retrospektivinė Vytauto Kasiulio kūrybos ekspozicija</i>	Šarūnės Vaitkutės paroda „Pamesta, rasta“	Astos Zabulienės keramikos papuošalų paroda Jūratės Petruškevičienės ir Aušros Sedlevičiutės tekstilės darbų paroda „Pa/Stebėjimai“	
<i>Telesforo Valiaus (1914–1977) gimimo šimtmečiui skirta paroda</i>	Lietuvos dailininkų sajungos galerija	KLAIPĖDA	
Lietuvos nacionalinis muziejus	<i>Vokiečių g. 2</i>	Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija	
Naujasis arsenatas	Paroda „Meistrų ir mokiniai: Elena Jakutytė (1911–1999)“	<i>Liepu g. 33</i>	
<i>Arsenalo g. 1</i>	„Kvadrienalė 2014 – dailė ant vėliavos stiebo“ (Q14)	Vaikų ir moksleivių kūrybos konkursu „Mano prakartėlė“ paroda „Baltoji prakartėlė“	
<i>Senosios Lietuvos istorija XIII–XIX a.</i>	Galerija AV17	KKC parodų rūmai	
<i>Lietuvių liaudies menas</i>	<i>Aušros Vartų g. 17</i>	<i>Aukštajoji g. 1 / Didžioji Vandens g. 2</i>	
<i>Kryždirbystė</i>	Andriaus Ermino paroda „Žmogiškasis faktorius. Karuselė“	iki 21 d. – Bärbelio Prauno (Vokietija) ir Gabrielės Jolgėlaitės paroda „zero in on“ nuo 19 d. – Remigijaus Venckaus fotografijos paroda „Amnezija. Kitos kartotinės vietas“	
<i>Paroda „Lietuvos pavilioną 1939 m. Niujorko pasaulinėje parodoje prisimenant“</i>	Rašytojų klubas	Rusijos medijų meno paroda „Lost in Transformation“	
<i>Paroda „Nežinomas žinomas architektas“, skirta architekto Romualdo Šilinsko 80-osioms gimimo metinėms</i>	<i>K. Sirvydo g. 6</i>	Klaipėdos galerija	
Kazio Varnelio namai-muziejus	Arvydo Kašausko tapyba	<i>Daržų g. 10 / Bažnyčią g. 4</i>	
<i>Didžioji g. 26</i>	Gintaro muziejuς-galerija	Algimanto Jusonio piešinių paroda „Mane saugo mano dangaus paukščiai“	
<i>K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija</i>	<i>Š. Mykolo g. 8</i>	ŠIAULIAI	
<i>Lankymas antradienį–šeštadienį iš anksto susitarus tel. 279 16 44</i>	Eglės Čejauskaitės-Gintalės autorinės juvelyricos paroda „Apsisukimai“	Dailės galerija	
Bažnytinio paveldo muziejus	<i>Pylimo galerija</i>	<i>Vilniaus g. 245</i>	
<i>Šv. Mykolo g. 9</i>	Tapybos paroda „Tėvynėje ir svetur“	Fotografijų paroda „Tamsioji pasakojimo pusė“	
<i>Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicija</i>	Galerija „Menų tiltas“	Patricijos Jurkšaitės tapybos kūriniai paroda „Marijos miegamasis“	
<i>Aleksandro Šepkaus juvelyricos paroda</i>	<i>Užupio g. 16</i>	S p e k t a k l i a i	
<i>Paroda „Abroždėliai. Iš kun. Mozės Mitkevičiaus rinkinio“</i>	iki 20 d. – Kristinos Norvilaitės paroda „Tik niekam nesakyk“	VILNIUS	
<i>Andrius Kviliūno „Gyvieji paveikslai“</i>	Skalvijos kino centras	Nacionalinis operos ir baletų teatras	
<i>Paroda „Atminties ženkliai: Rimanto Sakauskio kūryba“</i>	<i>Gošauto g. 2/15</i>	19 d. 18.30 – G. Verdi „TRAVIATA“	
Vilniaus Bastėja	Rasos Janulytės paroda „Spalvotos šventės“	Dir. – R. Šervenikas	
<i>Bokšto g. 20</i>	KAUNAS	21, 28 d. 12, 18 val. – P. Čaikovskio „SPRAG-TUKAS“ Dir. – M. Staškus	
<i>„Kvadrienalė 2014 – dailė ant vėliavos stiebo“ (Q14)</i>	Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus	23 d. 18.30 – F. Leharo „LINKSMOJI NAŠLĖ“. Dir. – J. Geniušas	
VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJOS GALERIJOS	<i>V. Putvinskio g. 55</i>	27 d. 18.30 – J. Strausso „VIENOS KRAUJAS“. Dir. – J. Geniušas	
Parodų salės „Titanikas“	Fotografijų paroda „Iš nežinių į nežinių: Antrojo pasaulinio karo atbėgėliai Lietuvoje“	31 d. 19 val. – Naujuųjų metų gala koncertas.	
<i>Maironio g. 3</i>	M. Žilinsko dailės galerija	Solistai J. Cura, J. Vaškevičiūtė, T. Girininkas, LNOBT simfoninių orkestras. Dir. – R. Šervenikas	
<i>Arvydo Šaltenio kūrybos paroda „Gyvenimo paveikslėliai“</i>	<i>Nepriklausomybės a. 12</i>	Nacionalinis dramos teatras	
Tekstilės galerija „Artifex“	Paroda „Nuo fiordų iki Alpių viršukalnii: Europos peizažai iš Mykolo Žilinsko (1904–1992) kolekcijos“	Didžioji salė	
<i>Gaono g. 1</i>	Paroda „Pokerinės Japonijos metamorfozės: 1945–1964“	19 d. 18.30 – F. Molnáro „LILIJOMAS“. Rež. – L. Bagossy (Vengrija)	
<i>nuo 17 d. – Evaldo Janso paroda „Fetišas“</i>	Paroda „Aliutė. Dailininkės Aliutės Mečys asmenybė ir kūryba“	20 d. 18.30 – Just. Marcinkevičiaus „KATEDRA“. Rež. – O. Koršunovas	
A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinys“	Kauno paveikslų galerija	20 d. 18.30 – Ž. Minkutės instalacija „Jungtys“	
<i>Dominikonų g. 15</i>	<i>K. Donelaičio g. 16</i>	Tekstilės paroda „Laiko drobulė“	
<i>Dailininkų Tamošaičių kūryba XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai</i>	Živilės Minkutės instalacija „Jungtys“		
14 ps.			

<p>23 d. 12 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – „SENELĖS PASAKA“! Rež. – A. Giniotis (teatro laboratorija „Atviras ratas“)</p> <p>23 d. 18.30 <i>Kišeninėje salėje</i> – PREMJERA! „VA BANQUE!“ (pagal A. Čechovo „Mešką“). Rež. – I. Stundžytė (teatras „Atviras ratas“)</p> <p>23 d. 20 val. <i>Juodojoje salėje</i> – V. Bareikio koncertas „Papiktintas“ (teatro judėjimas „No Theatre“)</p> <p>27 d. 12 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „APIE MEILĘ, KARĄ IR KIŠKIO KOPŪSTUS“! Rež. – A. Giniotis (teatro laboratorija „Atviras ratas“)</p> <p>27 d. 18.30 <i>Juodojoje salėje</i> – PREMJERA! „APIE ŽMOGŪ, NUŽUDŽIUSI GULBĘ“. Rež. – A. Giniotis (teatras „Atviras ratas“)</p> <p>27 d. 19 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – C. Graužinio „VISKAS ARBA NIEKO“! Rež. – C. Graužinis (teatras „cezario grupė“)</p> <p>28 d. 12 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – „AVINĖLIO KELIONĖ“! Rež. – S. Degutytė („Stalo teatras“)</p> <p>28 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – „JOBO KNYGA“. Rež. – E. Nekrošius (teatras „Meno fortas“)</p> <p>30 d. 12 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – „SENELĖS PASAKA“! Rež. – A. Giniotis (teatro laboratorija „Atviras ratas“)</p> <p>30 d. 18.30 <i>Kišeninėje salėje</i> – PREMJERA! „VA BANQUE!“ (pagal A. Čechovo „Mešką“). Rež. – I. Stundžytė (teatras „Atviras ratas“)</p> <p>30 d. 18 val. <i>Juodojoje salėje</i> – PREMJERA! „NO AWARDS + NO CONCERT“! Rež. – V. Bareikis (teatro judėjimas „No Theatre“)</p> <p>Keistuolių teatras</p> <p>19 d. 11, 14 val., 20 d. 15 val. – PREMJERA! „</p>
--

„Hobitas. Penkių armijų mūšis“

Savaitės filmai

Dingusi ****

Naujas Davido Fincherio filmas, sukurtas pagal Gillian Flynn romaną, prasideda kaip trileris, baigiasi kaip satyra. Pasakodamas istoriją apie žmoną, dingusią per penktąias vestuvių metines, režisierius aiškinasi Eimės (Rosamund Pike) ir Niko (Ben Affleck) Danų santuokos ypatybes, aptaria pastarausiai metais JAV sudrebinusią ekonominę krizę – jos aukomis galima vadinti ambicingų žurnalistų porą, piverstą ieškoti užuovėjos provincijos užkampyje, – analizuoją šiuolaikinės santuokos būseną apskritai ir tyčiojasi iš lengvai žmonėmis manipuliuojančios žiniasklaidos: būtent ji žmonos nužudymu pirmiausia apkaltina vyra. Vis dėlto Fincheris nebūtų Fincheris, jei nesugebėtų visą filmą išsaugoti bauginančio dviprasmiškuo ir nustebinti netikėtomis išvadomis (JAV, 2014). (Vilnius)

Egzadas. Dievai ir karaliai ***

Ridley Scottas naujai pasakoja biblinę pranašo Mozės, kuris išlaisvino žydus ir išvedė juos iš Egipto vergovės, istoriją. Per 74 dienas Meksikoje, Ispanijoje, Kanarų salose ir garsiuosiuose „Pinewood“ paviljonuose netoli Londono nufilmotas milžiniško biudžeto reginys pasiūlytas visko, ko lauki iš panašių filmų – tūkstančius statistų, išpudingas dekoracijas bei kostiumus (įj autore Janty Yates įkvėpė Andrejaus Tarkovskio „Andrejus Rublio“ ir Leni Riefenstahl Sudane darytos nuotraukos), tikrus dramblius, 120 žirgų, galvijus, asilus, pitoną, 600 rupžių ir pirmo ryškumo žvaigždes Christianą Bale’ą, Joelį Edgertona, Sigourney Weaver, Aaroną Paulą, Beną Kingsley, Maria Valverde, Johną Turturro (Ispanija, JAV, D. Britanija, 2014). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda)

Geriausia, ką turia *

Dar viena Nicholaso Sparkso romano ekranizacija. Šikart Michaelo Hofmanno filmo herojai yra Amanda ir Dousonas, kurie negali pamiršti pirmosios paaugliškos meilės. Draugo laidotuvėse jie susitinka po ilgos pertraukos. Jausmai ir pamiršti konfliktai vėl atgyja... Dauguma žmonių meilės pavyzdžiu semiasi iš populiariosios kultūros, kuriai ir atstovauja Sparksas, bet rašytojas daro viską, kad romantiška meilė sietusi su skausmu, tragedija, mirtimi ir praradimu. Žinoma, tuo remiasi visa vakarietiskā kultūra, bet Sparksas viską taip hiperbolizuoja, kad skaitytojai ir žiūrovai yra pasmerkti murkdyti beribiame kiče. Šiame suvaidino Michelle Monaghan, Jamesas Marsdenas, Luke’as Bracey’is, Liana Liberato, Geraldas McRaney’is, Caroline Goodall (JAV, 2014). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda)

Hobitas: penkių armijų mūšis ****

Vėl išaušo džiaugsmo kupinos dienos J.R.R Tolkieno gerbėjams. Naujas Peterio Jacksono filmas trunka beveik dvi su puse valandos ir pasakoja apie hobitą Bilbo, kuris tikėjo surasiąs lobį. Tačiau kelionė į drakono užgrobtą nykštukų karalystę buvo dar pavojingesnė, nei manė nykštukai ar išmintinės Gendalfas. Tad ir mūšis tarp penkių armijų taps neįšengiamas. Jame dalyvaus 5 tūkstančiai nykštukų ir elfų, 36 tūkstančiai orkų, milžinišku šiknosparnių būriai ir keli troliai. Daugumą jų nupiešė kompiuteriai, likusius suvaidino Benedictas Cumberbatchas, Luke’as Evansas, Lee Pace’as, Evangeline Lilly, Cate Blanchett, Ianas McKellenas, Martinas Freemanas, Richardas Armitage’as, Orlando Bloomas, Hugo Weavingas, Christopheris Lee, Ianas Holmas (JAV, Naujoji Zelandija, 2014). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda)

Sen-Loranas. Stilius – tai aš ***

Dar vieną filmas apie didžių madų kūrėją Yves’ą Saint-Laurent’ą... Septintojo dešimtmiečio pradžioje dizaineris ieško įkvėpimo ir atsakymų į kankinančius klausimus Paryžiaus bohemos vakarėliuose, Marakešo viloje, narkotikuose, užmezga santykius su Pierre’u Bergé. Vienas pačių talentingiausių šių dienų prancūzų kino kūrėjų Bertrand’as Bonello ne tik pasakojo dešimties unikalais menininko gyvenimo metų istorija, nes 1965–1976 m. – didžiausio jo karjeros triumfo, o kartu didžiausią asmeninio gyvenimo nelaimių laikotarpis. Bonello, kurio filme pagrindinius vaidmenis suvaidino Gaspard’as Ullielis, Jérémie Renier, Louis Garrelis, Léa Seydoux, taip pat sukūrė išimtiną svaigios epochos portretą (Prancūzija, 2014). (Vilnius)

***** – šedevras, **** – pasižiūrėti būtina, *** – geras filmas, ** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – nickalas

Redaktorė – Agnė Narušytė

Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Kinas – Živilė Pipinytė | Teatras, šokis – Milda Brukštutė

Muzika – Laimutė Ligeikaitė | Stilius – Rita Markulienė

Dizainas – Jokūbas Jacovskis | Maketas – Vanda Čemerkaite

Finansininkė – Brigita Misiuvienė

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

19–23 d. – Hobitas. Penkių armijų mūšis (HFR, 3D, JAV) – 11.50, 15, 18.15, 21.30; 24 d. – 11.50, 15 val.; 25 d. – 15, 18.15, 21.30
19–23 d. – Hobitas. Penkių armijų mūšis (3D, JAV) – 12.15, 17.30; 24 d. – 12.15; 25 d. – 17.30; 19–23 d. – Hobitas. Penkių armijų mūšis (JAV) – 13.10, 20.45; 24 d. – 13.10; 25 d. – 20.45; 19–23 d. – Arvydas Sabonis. 11 (rež. R. Čekavicius) – 11.50, 14.10, 16.30, 18.30, 21 val.; 24 d. – 11.50, 14.10; 25 d. – 14.10, 16.30, 18.30, 21 val.

21 d. – P. Čaikovskio „Spragtukas“. Tiesioginė premjeros transliacija iš Maskvos Didžiojo teatro – 17 val.

23 d. – Sniego karalienė 2 (Rusija) – 18 val.

19–23 d. – Egzodas. Dievai ir karaliai (D. Britanija, JAV, Ispanija) – 11.15, 14.10, 15.45, 18.50, 20.45; 24 d. – 11.15, 14.10; 25 d. – 14.10, 15.45, 18.50, 20.45

19–23 d. – Šventa karvė (rež. D. Ulvydas) – 11.30, 13.40, 15.50, 18, 21.40; 24 d. – 11.30, 13.40, 15.50; 25 d. – 13.40, 15.50, 18, 21.40

19–23 d. – Aukso žirgas (rež. V. Aškinis, R. Kalnaelis) – 11, 12.15, 14.15, 16.15; 25 d. – 14.15, 16.15; 19, 25 d. – Amžinai stilingos (dok. f., rež. L. Plioplytė) – 16.40, 18.45, 21.50; 28–23 d. – 11.30, 16.40, 18.45, 21.50; 24 d. – 11.30, 16.40; 19–24 d. – Asterikas. Dievų žemė (3D, Prancūzija, Belgija) – 11, 16.20; 25 d. – 16.20; Asterikas. Dievų žemė (3D, Prancūzija, Belgija) – 15.20, 17.15, 19.30; 24 d. – 15.20; 19, 20, 22 d. – Tarp žvaigždžių (D. Britanija, JAV) – 14, 17.30, 21 val.; 21 d. – 17.30, 21 val.; 23, 25 d. – 14, 21 val.; 24 d. – 14, 17.30; 19–23 d. – Madagaskaro pingvinai (JAV) – 11.40, 16, 20.30; 24 d. – 11.40, 16 val.; 25 d. – 16, 20.30; 19, 20, 22–24 d. – Madagaskaro pingvinai (3D, JAV) – 13.45, 18.30; 25 d. – 18.30

19–23 d. – Bado žaidynės. Strazdas giesmininkas. 1 dalis (JAV) – 13, 18; 24 d. – 13 val.; 25 d. – 18 val.; 19 d. – Vaikystė (JAV) – 20–10;

20–23 d. – Hobitas. Penkių armijų mūšis (3D, JAV) – 10.40, 13.50, 17.10, 20.15; 24 d. – 10.40, 13.50; 19–23 d. – Hobitas. Penkių armijų mūšis (3D, JAV) – 18.40, 21.50; Arvydas Sabonis. 11 (rež. R. Čekavicius) – 16.50, 19.20, 21.40; 24 d. – 16.50

21 d. – P. Čaikovskio „Spragtukas“. Tiesioginė premjeros transliacija iš Maskvos Didžiojo teatro – 17 val.

23 d. – Sniego karalienė 2 (Rusija) – 19 val.

19–23 d. – Egzodas. Dievai ir karaliai (D. Britanija, JAV, Ispanija) – 10.40, 16, 20.50; 22 d. – Asterikas. Dievų žemė (3D, Prancūzija, Belgija) – 10.20, 13.10, 14.40, 16, 17 val.; 24 d. – 10.20, 13.10, 14.40, 16, 17 val.; 19–23 d. – Asterikas. Dievų žemė (3D, Prancūzija, Belgija) – 12.30; 19 d. – Šventa karvė (rež. D. Ulvydas) – 15.10, 18.50, 21.20; 20, 22, 23 d. – 13.20, 15.10, 18.50, 21.20; 24 d. – 13.20, 15.10; 19, 20 d. – Aukso žirgas (rež. V. Aškinis, R. Kalnaelis) – 12.50; 21–24 d. – 10.50, 12.50; 19–23 d. – Egzodas. Dievai ir karaliai (D. Britanija, JAV, Ispanija) – 10.40, 18.10, 20.50; 24 d. – 10.40; Madagaskaro pingvinai (JAV) – 10.25, 14.30; 20–24 d. – 10.25

19, 21–24 d. – Madagaskaro pingvinai (3D, JAV) – 12.25, 16.35; 20 d. – 16.35

19–22 d. – Amžinai stilingos (dok. f., rež. L. Plioplytė) – 15, 19 val.; 23, 24 d. – 15 val.

19–23 d. – Geriausia, ką turia (JAV) – 21.40

19–23 d. – Tarp žvaigždžių (D. Britanija, JAV) – 21 val.; 19 d. – Pakelui (rež. R. Marcinkevičius) – 23.30; 20 d. – Kaip atskirattyti boso 2 (JAV) – 23.30; 19–23 d. – Bado žaidynės. Strazdas giesmininkas. 1 dalis (JAV) – 21.50

19 d. – Ledo salis (JAV) – 10.30

19 d. – Monstrų universitetas (JAV) – 13 val.

20 d. – 11.30, 14.50; 19, 20 d. – Hobitas. Penkių armijų mūšis (3D, JAV) – 18.40, 23.50; 21–23 d. – 18.40; 19–24 d. – Hobitas. Penkių armijų mūšis (JAV) – 15.30

19–23 d. – Amžinai stilingos (dok. f., rež. L. Plioplytė) – 20.30

19 d. – Krudžiai (JAV) – 10 val.

19 d. – Turbo (JAV) – 12.30

20 d. – Tarp žvaigždžių (D. Britanija, JAV) – 15.30

21 d. – P. Čaikovskio „Spragtukas“. Tiesioginė premjeros transliacija iš Maskvos Didžiojo teatro – 17 val.

23 d. – Sniego karalienė 2 (Rusija) – 19 val.

19, 20, 22, 23 d. – Asterikas. Dievų žemė (3D, Prancūzija, Belgija) – 10.20, 13.10, 14.40, 16, 17 val.

17, 19.50; 21 d. – 10.20, 13.10, 14, 16, 17 val.

24 d. – 10.20, 13.10, 14.40, 16, 17 val.; 19–24 d. – Asterikas. Dievų žemė (3D, Prancūzija, Belgija) – 12.30; 19 d. – Šventa karvė (rež. D. Ulvydas) – 15.10, 18.50, 21.20; 20, 22, 23 d. – 13.20, 15.10, 18.50, 21.20; 24 d. – 13.20, 15.10; 19, 20 d. – Aukso žirgas (rež. V. Aškinis, R. Kalnaelis) – 12.50; 21–24 d. – Egzodas. Dievai ir karaliai (D. Britanija, JAV, Ispanija) – 10.40, 18.10, 20.50; 24 d. – 10.40; Madagaskaro pingvinai (JAV) – 10.25, 14.30; 20–24 d. – 10.25

19 d. – Arvydas Sabonis. 11 (rež. R. Čekavicius) – 16.50; 20 d. – Hobitas. Penkių armijų mūšis (3D, JAV) – 18.40, 21.50; Arvydas Sabonis. 11 (rež. R. Čekavicius) – 16.50, 19.20, 21.40; 24 d. – 16.50

21 d. – P. Čaikovskio „Spragtukas“. Tiesioginė premjeros transliacija iš Maskvos Didžiojo teatro – 17 val.

23 d. – Sniego karalienė 2 (Rusija) – 19 val.

19, 20, 22 d. – Geriausia, ką turia (JAV) – 10.40

17, 19.50; 21 d. – 10.40, 13.50; 19–23 d. – Hobitas. Penkių armijų mūšis (3D, JAV) – 18.40, 21.50; Arvydas Sabonis. 11 (rež. R. Čekavicius) – 16.50, 19.20, 21.40; 24 d. – 16.50

21 d. – P. Čaikovskio „Spragtukas“. Tiesioginė premjeros transliacija iš Maskvos Didžiojo teatro – 17 val.

23 d. – Hobitas. Penkių armijų mūšis (3D, JAV) – 18.40, 21.50; Arvydas Sabonis. 11 (rež. R. Čekavicius) – 16.50, 19.20, 21.40; 24 d. – 16.50

21 d. – Hobitas. Penkių armijų mūšis (3D, JAV) – 18.40, 21.50; Arvydas Sabonis. 11 (rež. R. Čekavicius) – 16.50, 19.20, 21.40; 24 d. – 16.50

21 d. – Hobitas. Penkių armijų mūšis (3D, JAV) – 18.40, 21.50; Arvydas Sabonis. 11 (rež. R. Čekavicius) – 16.50, 19.20, 21.40; 24 d. – 16.50